

Maarahva nädalaleht

31 • 1991

MAALEHT

Neljapäev, 1. august

Ilmub oktoobrist 1987

TIIT VEERMÄE (ETA) foto

**Kesa eelküнду võib karjapoiss toimetada, kuid
kesa järelküнду või kordust peab mees korda
saatma**

(Saarde)
Vt ka lk 4

Kuidas hinnata Eesti Vabariigi valitsuse põllumajandus- poliitikat?

**PROFESSOR
LEIDA LEPAJÕE:**

Kogu Eestis räägitakse praegu rahva vaeseks jäämisest, sageli süüdistatakse selles valitsust. Minu arvates on rahva vaeseks jäämise põhjused tavaliselt kaheksa: kas tema töövili võetakse lihtsalt ära või on rahvas kaotanud töötahte ja -võime. Meil Eestis on need mõlemad põhjused üksteisest läbipõimununa olemas. Mina ei näe toiduainetenaapusest ülesaamiseks teist teed, kui luua igale inimesele tingimused rahuldada tema sügavamas loomuses tõenäoliselt siiski veel püsivat vajadust toota ise osagi nendest toiduainetest, mida tema ja ta pere vajab.

(Järg lk 5)

NOPPEID MAAKONNALEHTEDEST

KADAKLUS KADAKATE VAHEL

on Enno Pärna kirjutise pealkiri 23. juuni "Hiiumaas".

"Hiiumaal on hakanud arenema pisik, mida Eesti ajaloost tunne- me kadakluse nime all, tähendades palavat soovi kanda endas ja enda ümber välismaist hõngu... "Hi-SOFT", "EST-RESOR INTERNATIONAL", "Hiiu Tours CONSULTING Ltd", "TOR-RENT", "AS TS Ltd", "AXEL", "A/S HISAR Ltd" ja ikka nii edasi ja nii edasi. On's need tõepoolest Hiiumaa uuusettevõtete nimed?"

On ka teistsuguseid näiteid. "Ilusasti ja koduselt kõlavad aktsia- selts "Liisa" ja "Hiiukoda" ning tootmis- ja teeninduskooperatiiv "Ingel". Kahjuks on need aga praegu Hiiumaal ettevõtluse matsli- kud (kõige paremas mõttes) erandid." Autor ütleb: "Võibolla oleks vaja näha oma kaunite kadakate vahel kasvavat kadaklust, kaitsta meie ühist eesti keelt ja meelt."

Eks käi samad etteheited ka Tallinna, Pärnu jt paikade kohta. Glavbunsnabsbõti-vaim elab priskesti edasi ja muutub üha ram- musamaks, loodagu või kolm Keeleametit, seotagu punkti ja panda- gu vastuvoolu ujuma. Veider ja koletu, nagu ütleb klassik.

RAHA EI HAISE!

Haapsalu ajaloo suurima avaliku käimla ehitus läks maakonnale maksma 210 000 rubla, teatab 11. juuli "Läänlases" Urmas Lauri. Maa-aluses rajatistes on kokku 22 ruumi, käimlakohti aga leidub N-JA M-poolel kummaldi seitse. Maavalitsuse ehitusosakonna juha- taja Matti Urma arvates polevat alla poole rubla pileti hinnaga või- malik töötada, muidu ei tasuvat ära — nuta või naera!

Suursündmust, käimla pidulikkust vastuvõttu, oli jäädvustamas hulk ajakirjanikke. Maakonna peaarhitekt ei mäletagi, millal mõni valmiv ehitus niisuguse ajakirjanike huvi objektiks oleks olnud.

Kui huvituti, tähendab, oli põhjust. Siinkirjutajat jäabki vacvama küsimus, mis ikkagi peitub ülejäänud ruumides. Võibolla restoran?

RRile KOHT KÄTTE NÄIDATUD!

18. juuni "Läänlane" trükkib ära ÜN saadiku Ülo Uluotsa avaliku kirja Läänemaa rahvarindele, mis nähtavasti ajendatud kohaliku RR arvamuse avaldustest oma maakonna saadikute kohta seoses nn 26-avaldusega.

"Mina ei ole ülemnõukogusse läinud rahvarinde kaudu ega kannu selle organisatsiooni ees mingit vastutust. Seega pole Läänemaa rahvarindel minu suhtes mingeid õigusi ja minul nende ees min- geid kohustusi," teatab saadik.

"MA TULEN VEEL TAGASI," LUBAS ÖINE UFO

25. juuli "Pärnu Postimehes" kirjutab Silvia Paluoja Orajõe küla Peetri-Saadu talu rahva kohtumisest UFOdega.

See juhtus möödunud nädala teisipäeva hakul, kesköö paiku. "Istusin autosse," meenutab Ülo Rehe, "minupoolne uks jäi lahti. Võtsin suitsupakist suitsu, panin suhu ja hakkasin tikutoosi võt- ma... Äkki tuli paremalt läbi akna üks käsi, võttis tikutoosi ära. Samal ajal läks suits ise põlema! Siis kuulsin mehehäälega öeldavat: "Ma tulen veel tagasi!" Ei jõudnud nagu midagi mõelda, kui auto oli õhus. Võibolla meetrijagu. Nii tõsteti mind koos autoga kolm- neli korda... Nägin kaht taldrikut tõusmas otse auto kohalt. Õu ja ümbrus olid valged nagu päeval."

Neli UFOt, kaks suuremat, kaks väiksemat, tiirlesid ligi tunni majapidamise läheduses, siis kadunud kummalist kahinat tegevad "taldrikud" metsa taha. "Ei oskagi öelda, mis värvi need "taldri- kud" täpselt olid, valkjashallid ehk," jutustasid vanaemal külas vii- binud neli last. "Aga kahel suuremal olid justkui prožektorid otstes ja kaks väiksemat, rohkem kera moodi, hõljusid ühe suurema üm- ber..."

NII TA TULEB — VABADUS

"Kas Taevaskoda on veel looduskaitseala?" küsib 25. juuli Põlva "Koidus" Ü.Uusma. Miks muidu asuvad Väikeses ja Suures Tae- vaskojas lõkkeplatsid, konservikarpide ja pudelite virmad, tühjen- damata prügiurnid. Kilejätmeid (kotte) leidub siin ja seal, eriti su- pelrannas Kiidjärveni ja Valgesooni välja. Siin ja seal kohtab met- sa all, otse järve ääres, jõekäärudes autosid ja telkijaid. Pole harva, kui telgist poeb välja karvane, lömmis nägudega seltskond ja jätab maha lõkkeaseme, pudelivirna ja -killud.

"Säesaaire puhkemajast on juba järele jäänud mustavate aknaava- dega ja klaasikildudest ümbritsetud tondiloss. Keegi on langetanud ukse ees kasvanud jämeda kasegi... Öhtuti lõõmab lõke ja kaugele kajak joru..."

"On see hooletus, ükskõiksus, harimatus või veel midagi muud?" imestab autor. "Või ei jätku meil raha maksmaks looduskaitsetöö- tajatele palka? Või ei jätku Põlvamaal enam mehi, kes korda peaks?"

Üle tuhande aasta tagasi läkitas suur idarahvas saadikud varjaa- gide juurde: "Avar ja rikas on me maa, aga korda selles pole. Tulge ja valitsege meid!" Nüüd vist on kord Eestimaa käes. Tundub, et varsti ei saa me ilma välisinvesteeringuteta enam oma uksestiski puhtaks pühitud.

RAUL KILGAS

Valga turult saab lahtist piima

Valga turg. Siin käib kauplemine kolm korda nädalas — teisi- päeval, neljapäeval ja laupäeval. Kauplevad ka Valga linna ja ra- jooni elanikud. Värsket piima müüb Valgamaa taluperenaine Virve Viks. Lehmi on talus 7. Hea minek on Tahe sovhoosi suitsuvorstil. Sovhoos müüb ka konte.

ELMAR RATASSEPP

Rootslaste abi saarlastele

Laupäeval jõudis Rootsist Mu- humaale Kuivastu sadamasse järje- kordne last mitmesugust põlluma- jandustehnikat. Selle laevatäie vanu põllumasinaid korjasid oma Saaremaa ametivendadele kokku Olandi talumehed. Suurematest masinatest laaditi laevalt maha üks iseliikuv ja üks järelevedav kom- bain, üks traktor, neli teraviljapu- hastajat, S-piidega äkkeid, atru, külvikuid ja peedi vaheltharjaid. Kokku saadi 50 põllutöömasinat ja -riista. Kingitused loositi sealsa- mas, Kuivastu sadamakail taluselt- side vahel ära.

Homme hommikul peaks Saare- maa Talupidajate Liidu esimees Arno Truumees jõudma saare ran- da Gotlandi talumeeste kingituste- ga.

MERIKE PITK

VÄINO MERESMAA foto

Tänavu 15. juunil lõpetas Rāpina sovhoostehnikumi 30. kaugõppe lend. Selle aja jooksul on saanud ligi 1000 õppurit Rāpina kaugõp- pes aianduslikke teadmisi. Põhili- selt on oma oskusi täiendanud aian- duslikel või sellele lähedastel elu- aladel töötajad. Viimastel aastatel on lisandunud taluperemehed-pere- naised. Aiandus on tööala, kuid ka kodukultuuri lahutamatu osa, kodu-

30 aastat kaugõpet Rāpina

kultuur aga harituse alussammas. Raske on leida ka maainimest, kes ei tegeleks aiandusega. Viimastel aastatel on kahtluse alla seatud kaugõppe otstarbekus. Kuid üksnes tahe olla teadlikum, oskajam, jul- gus võtta lisakoormus igapäevase töö kõrvale karastab ja harib in-imest. Iga õpitud tarkus avarab sil- maringi. Seni kui suudetakse õppi- da, ollakse noor. Elu on näidanud ja veel kord tõestanud, Eesti naise visadust, sihikindlust ja teadmiste- janu, kuna enamik kaugõppe lõpe- tajaid on naised ja pereemad.

Kogu haridussüsteemis on otsin- gute aeg. Ka aianduslikus kaugõp- pes on rakendamisel uus õppe- plaan, mille järgi hakkame kahe õppeaasta jooksul koolitama kesk- haridusega abiaednikke. Õppepro- grammis on enam tähelepanu pööra-

Kui Võru fotomees Joo- sep Aader Võru Leiva- kombinaadi lähistel kartulipõllust pilti tegi, punas see üsna ilusti, kuigi kurjakuulutatavalt. Kartulivarred kubisesid koloraado mardikatest. Õigemini tõukudest.

HEIKKI KASESALU

Mullikate oksjon Elistveres

Saadjärve kolhoosi Elistvere osakonnas toimus esimene Lõuna- Eesti punast tõugu lehmade kon- kurssnäitus ja mullikaoksjon. Selle korraldas Eesti Punase Karja Tõu- lava. Kõik kaksteist oksjonimullikat olid pärit kohalikust majandist. Mul- likate alghinnaks oli 4000 rubla, millest poole lubas kinni maksta Talunike Kesklit.

Mullikad olid ilusad ja talunikud nende peale maiad. Kaks mullikat ostis Jõgevamaa talunike juht Agu Kaju Põltsamaa vallast. Kõige kau- gem paik, kuhu Saadjärve mullikad pärast oksjonit rändasid, oli Võru- maa.

IMRE ERIMAA

tud praktilisele väljaõppele, samuti on võimalus saada traktoristi ame- tipaberid. Abiaedniku teadmised võimaldavad praktiseerida aiandus- talus, harrastustalus, koduaias või aiandis. Abiaednikud saavad samas oma kvalifikatsiooni tõsta.

Aiandusagronoomi diplomi taot- lejad õpivad esialgu endise õppe- plaani alusel 2,5 õppeaasta jooksul.

1. augustist alustatakse Rāpina ST kaugõppeosakonnas avalduste vastuvõtmist abiaednike ja aian- dusagronoomide kutse omandami- seks.

Meie telefon 9 11 57, aadress: Rāpina mk, Rāpina, Pargi 28.

VALVE TAMBETS, kaugõppeosakonna juhataja

Sigu peavad piirama jahimehed

Metssigade rohkust on soodustanud endisaegne põllumajandus- ja jahinduspo- litika, viimasel kolmel aastal ka pehme talv. Jahimehed kütavad metssigu kohati suutlikkuse piiril. Leedus—Lätis on loomade arvukuse tõttu levimas sigade taud.

Kui metsaad rüüstavad talude põlde, on mõistagi kuri karjas. Metssigade arvu peame kindlasti vähendama, kuid selleks napib jõudu ja tehnikat. Otse hävitavad ja ebaeetilised vahendid ka ei kõlba. Ainus võimalus on tarastada põllud elektrita- raga, kasutada hirmuteid ja tõhustada küttimist. Metssigade arvukuse vähendami- se pikaajaline programm on reaalseti teostatav. Üleöö aga ei tee midagi. Tõsise kahju korral tuleb pöörduda jahimeeste poole. Ametiivõimudel maakonnas, vallas ja maakasutajail ning omanikel tuleb rendilepingute sõlmimisel nõuda metssigade arvu vähendamist. Kui ettekirjutusi selle kohta pealt ei täideta, jääb leping katki ning kahjud tuleb kompenseerida jahirentnikul.

Jahieeskirjad lubavad seajahti pidada aastaringi. Mullu loeti Eestis 14 000 mets- siga ja lasti 7000. Ilmselt tuleb lasta poole rohkem, sest sigu sigib ikka juurde. Metsse lindpriiks kuulutamine ei aita, sest siis hakkavad kindlasti sagenema ja- hionnetused.

TIIT RANDLA, keskkonnaministeeriumi ametnik

Suhkrupeeti kasvatama!

Eesti Maaviljeluse Instituut alustas koostööd Soome Suhkrupeedi Uurimise Insti- tuudiga ja selle tulemusena rajati kevadel Simuna Katse- jaamas esimesed ühiskatsed. Töö on korda läinud. Seda saavad ka kõik vaadata, sest — 8. augustil on Simunas suhkrupeedi päev. Kohal on ka Soome Suhkrupeedi Uuri- mise Instituudi direktor Kyösti Raininko ja Turenki suhkru- hase konsulent Matti Erkamo. Päev algab kell 12.

VILMAR KRUUS

Kurgjal tähistati...

C.R.Jakobsoni nimelised teenetemedalid said tänavu kaks tublit põllumeest Eduard Hiis (vasakul) ja Udo Miller. Lisaks medalitele anti mõlemale ka ümbrikud 1000 rublaga.

Eduard Hiis on aktiivne inimene paljudel aladel. Kurgjal töötanud mitmesugustes ametites juba 60 aastat. Ta osales ka näitlejana lavalises kompositsioonis, mida etendati juubeliürituste esimese päeva õhtul.

C.R.Jakobsoni Talumuuseumi pragune direktor Heldur Hiis ja Kurgja patrioot, Viljandi C.R.Jakobsoni nimelise 1. Keskkooli direktor Tarmo Loodus, kes on juhuslikult ka tolle möödunud sajandi realistliku poliitiku ja romantilise rahvuslasega, kelle sünniaastapäeva kokku tulnud pühitsema, niivõrd sarnane, et...

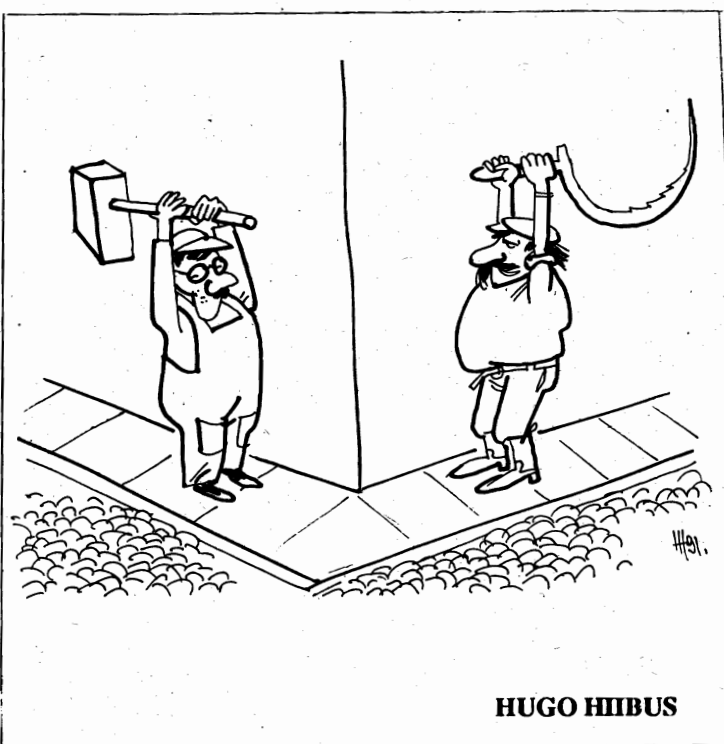

...õhtul mängis näitemängus teda ennastki edukalt.

Sellel pildil on rahvast juba rohkem. Loodusuurijate Seltsi esimees Jaan Eilart kutsub mälestustamesid istutama ning tuletab meelde, et Jakobson on ka loodusteadusesse, nimelt ornitoloogiasse jälje jätanud, määrates meil esimesena niisuguse linnuliigi nagu laanenääri olemasolu.

TIIT VEERMÄE (ETA) fotod

HUGO HIIBUS

OLUKOMMENTAAR

See töö tuli kohe teha, sest lauda chitusvõlg (50 000, 1989) oli võetud ja mis ütled sa, kui ehitajad tulevadki homme, nii nagu nad eile lubasid. Töö ise oli taoline, et vana laudaubrik tuli vabaks saada ja kõik need sead, kes vähegi sea nime kandsid, laudast koplisse viia, et saaksime vana lauda ära lammutada ja ehitajad võiksid uue asemele ehitada. Kena kõik, aga nende seanimede hulgas oli üks, kes ei olnud lihtsalt siga, vaid oli natuke rohkem — teda ei tohtinud enam teiste hulka lubada, sest ta oleks võinud terve seakarja ära rikkuda, tal olid juba nähtavad omadused. Meie pidime tal need omadused ära võtma, ehk küll need omadused ei kaalunud tol hetkel rohkem kui üks kanamuna. Ära!

Juba oligi ta meil õues. Ta vaatas meid kulmude alt, oli hirmul, ju teadis ta saatust ette — täna võetakse siin rohkem kui elu. Meil oli häbi talle külge minna, aga me ei pääsenud sellest, nõõr jalga ja kohe varsti omaduste kallale. Enne seda ja sellel ajal jõudsin ma veel mõelda: oli mul jama vaja, et Andresele suviliseks hakkasin... Ja tõesti — oleksin ma tollel hetkel aimatagi võinud, et uue sigala ehitamine võtab terve aasta, ma oleksin omaduste omaniku oma eestkostele võtnud ja ta oleks võinud veel lustida, sest Andrese vanaema ütles täpselt nii: "Andrese sead elavad seal ubrikus viie aastaseks, minul olid peekonisead valmis viie kuuga." Võisid olla küll, vanaema kasvatas sigu Eesti ajal.

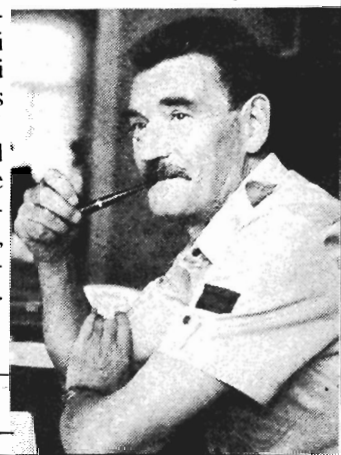
Esiti tuli veri. Siis ei julenud ma enam vaadata. Aga midagi tuli veel ja Andres tahtis need visata kassile, sest ta tegi: "Kiis-kiis!" Aga kassi ei tulnud ja omadused lendasid kõrges kaares vahtra latva, kus tihased need värske peki pähe ära söid.

Endine omaduste omanik ei leppinud meiega mitte iialgi, aga arvata on, et meie pole ka tema liha söönud ning see võib mingi lepitus olla, mis tollest, et süda närib, kui lugu meelde tuleb. Ja näe, meelde tuli see jälle ja tuleb jälle sel ajal, millal on tarvis midagi otse ja kähku otsustada — ära teha.

See viieksümne tuhandega võlgu tehtud sealaut on nüüd valmis. Sinna mahub projekti järgi kakssada siga, aga kahe-saja jaoks pole Andresel sööta ja need ajad on tänaseks möödas, millal sulle viis tonni viiesaja rubla eest õue maha kallati (aitasin ise ümber laadida, kaks aastat tagasi). Sellepärast on kahe-sajases sigalas vaid sada siga. Pool lauta tegi hirmu — jääb seni tühjaks, kuni Andres söödamaad juurde saab. Aga ei. Oli vaja äkki ja kähku otsustada — ära teha. Tehtigi. Peremees Andres andis oma tuttavatele eraettevõtjatele loa teha tühjadesse ruumidesse autokumme protekteerimise värkstuba. Et las mak-savad seeaeg kallist üüri, kuni paranevad olud neil ja meil. Nii võeti poolelt sigalalt tema päris omadused. Justkui...

Lugu on lõppemas — olud on, kommentaari ei ole. Kohe tuleb ka kommentaar: talupidamine on paindlik nagu pajuvits, kui üks omadus hakkab teist segama, võtad selle kohe täna ära. Elagu talu omadused!

OLEV ANTON

Nõnda siis on käes pühapäeva õhtupoolik. Ja siin Vändra ligikal, Massu väljadel jõuab lõpule tööpidu, Eesti künni meistrivõistlused. Vanajumalgi oleks nagu üle mitme nädala jälle heldemaks läinud, andis hommikust peale ilusat särapäikest, ergutas lippude, mütside, plakatite ja kleebiste kirevust. Lapsed said kilgata ja kõik teisedki kerget riiet kanda, päevitusest õhetada. Söögi- ja joogipoolist jätkus. Tõsi küll, rekordiliselt tühjendas tänavune künnipidu rahakotte.

Sest kirjutatud on aasta 1991. Ja võistlused lõpevad, ja käes on autasustamine. Eilse päeva ligi kolmekümnest kõrrepõllukundjast pääsesid tänasele võistlusele rohumaal (õigemini põllul, kust hein koristatud) pooled. Nüüd on võistlejad taas ravis. Autasustamas on Eesti Künniltseltsi president, põllumajanduse aseminister Ants Laansalu, sama seltsi esimees Arvi Tamm, kohal on peakohtunikud ja kõik teised, kes aastaid masinameeste töösksusi edendanud ja võistlusi korraldanud. On Edvin Nugis Sakust, on Väino Tanvelli ministeeriumist. On küllalised põhjakaldalt, nende hulgas põllumajandusnõunik Jouko J. Salminen. Tema annab Eesti Künniltseltsile üle medali "Kõrrepõldude keskel", kuid soomlastelt võetakse vastu muudki, kaasa arvatud markadega preemiaümbrikud võistlejatele. Meie künniltseltsi vastutajad, meened ja ka üht-teist veel.

Juba on platsis tammepärjad, medalid, aukirjad... Kutsutakse välja päevakangelasi endid. Paremaid künnimehi kahe võistluspäeva kokkuvõttes.

Kõlarites kaigub: "Kuuendale kohale tuli kahe ala kokkuvõttes Jaak Varrik..." Tema on Tartu rajoonist, Sootaga mailt. Muide, Jaagul purunes eelkoorel, läks vaja autotööriista abi, keevitust. Kulub nii hige kui ka aega.

Viies üldkokkuvõttes — Raido Kunila Jõgeva rajooni Torma majandist. Eesti tänavuste meistri võistluste arvestuses aga kolmas koht, mis tähendab, et ta saab varumehiks 1992. aastal Hispaanias korraldatavatele 39ndatele maailma meistrivõistlustele (lähevad kaks paremat).

Neljas — 21aastane Aivis Smits, tänavane Läti noortemeister, üldarvestuses tuli ta sealsetel nädal aega varem peetud võistlustel teiseks. Oli kuulda, et nii mõnedki tüdrukud pealtvaatajate hulgast just sellele noormehele põialt hoidsid. Küllap aitas, sest hea koht äpardustele vaatamata. Tema adral purunes nimelt koguni hõlm, nii et Vändra ühismajandi autojuhil-keevitajal Kalev Laprikul tuli taas appi asuda. Kuid Aivisel oli kaasas ka isa, Lätis tuntud künnimeister, kes kindlasti oskas nõu anda.

Kolmandaks tuli ja pälvis ühe künniltseltsi rahapremiatest Viljandimaa talumehi esindanud Ilmar Animägi — Eesti arvestuses teine, seega võimalus 1992. aastal Eesti esindada.

Noorepoolne peremees on oma kandi tragimaide mehhanisaatoreid. On ilmselt masinate poolest jõukas (saanud näiteks majandi teraviljakombaini ära osta), on ka kohaliku taluliidu juht. Pühapäevasele rohumaa künnivõistlusele pääses ta äärepealt, oli viieteistkümnes. Sest üks need kõrrepõllutükid olevat olnud üsna erinevad, kuidas kellelegi juhtus. Ühest põlluservast saadi liivasemad, teisest savisemad. Aga pühapäeva hommikul oli tal rahulik meel. Loositud tükki pidas päris heaks — rohutuukad ilusti ära niidetud ja muidu ka enam-vähem. Ilmar on turutugev noor mees, tegevat laskesporti, käivat jahil. Närkeerimisega eriti ei tegele. Künnivõistlustel käimist peab hästi oluliseks, sest nii saab palju õppida. Ütleb, et arutasid ka Brunoga paljud asjad selgemaks. Lisame nüüd, et Bruno Pukk on samuti Viljandimaa mehi, kes koos vanameister Elmar Veskiiga mullustel Eesti künnivõistlustel tuli etteotsa ja nad mõlemad peaksid tänavu sõitma maailmavõistlustele Iirimaaale. Seekord Bruno Pukil väga hästi ei läinud,

jäi kaheistkümnendaks. Ega künniltseltsi selle peale just hästi ei vaatavat.

Teist kohta üldarvestuses, kuid Eesti künnimestri tiitlit läheb nüüd vastu võtma Elmar Veski Tartumaaalt "Avangardi" ühismajandist. Jälle on parim tema, ei keegi muu. Elmar on omamoodi uunikum. Juba pensioniealine mees, hiljuti olnud koguni tükk aega haiguslehel. Ka künni pole viimasel ajal harjutanud. Aga muudkui tuleb ja võidab. Oskab veel oma konkurentte kiita.

Üldvõitjaks, seda ka eraldi kõrrepõllul ja rohumaal, kroonitakse Soome küllaliskünnik Martti Palavainen (pildil). Noor taluperemees Häme läänist on saanud publiku lemmikuks. Tema "Valmet"-traktori ja "Fiskars"-adra ümber koguneb üha rohkem rahvast. (Teised võistlejad kasutasid enamuses MTZ-traktoreid, atradest kasutati põhiliselt "Kvermelandi", "Fiskarsit" või Tartu oma.) Martti ise jagab autogramme, annab aadresse, jõuab aga oma austajaid ka fotografeerida. Ta jõuab üldse palju — on mitmekordne Soome noorte ja täiskasvanute meister, on käinud maailmavõistlustel ja päris edukalt esinenud. Nüüd, siin Massu põllu pje-destaalil pärjatakse teda mitu korda.

Muide, Eesti arvestuses parimaks nooreks künndjaks tunnistatud Mait Pajo Jõgeva rajoonist saab autasuks adra, mis kuulu järgi olevat ühe soomlase käes maailmavõistlustel hõbemedali toonud. "Valmet" aga jääb esialgu Elmar Veski roolida — treeninguks enne Iirimaaale sõitu, nagu ta äsja ütles.

Ega muud, kui lõpetuseks tänu sõna Ants Laansalult Vändra majandi rahvale, arvukatele kohtunikele, Soome küllalistele ja muidugi sponsoritele, kellelt pärines ka mitmesuguseid auhindu. Populaarne Carl Robert (alias Tarmo Loodus) ütleb lipu langedes ja võistlustule kustudes sobilikud sõnad.

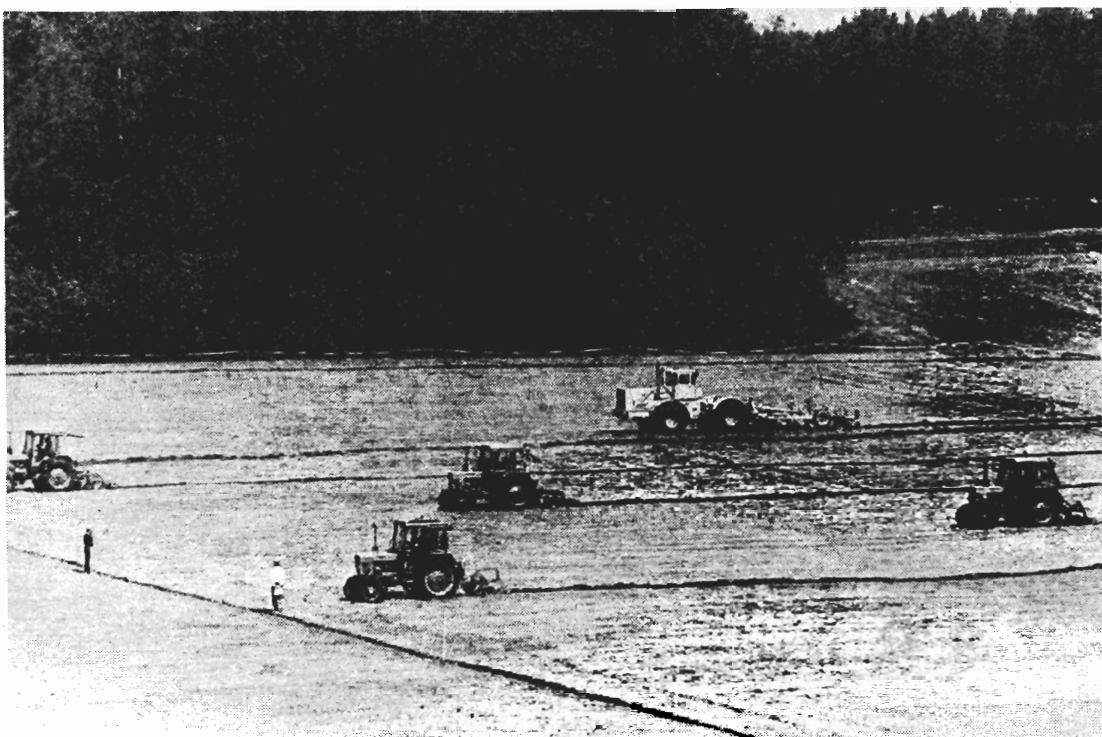
Ladus künni-, õppe-, spordi- ja pidupäev oli. Sest lisaks võistlusele nähti uumaid ja vanemaid põllutööriistu, nähti ka künni vana "Deeringuga", puugaasil töötava "Fordsoniga", hobustega. Oli kõit veetud (võitis Tartumaa võistkond), sangpõmmi rebitud, ratsutamisevõistlusti vaadatud, loosirattast võite saadud. Kvaliteetselt võimendatud lahe muusika ja tarvilik info jõudsid kõikjal päralt.

Kustub võistluste tuli, mis sündati laupäeval künnikivi juures Vändra alevis ja toodi siia põllule. Võistluste avamisel käis ja esines ka peaminister Edgar Savisaar. Küllalistel oli võimalik meenutada, et siinne kant kätkeb endas tubli tüki Eesti põllumajanduse ja kultuuri arengulugu. Taas on Vändra ümbruses muudatusi. Ettevõtluslikud inimesed on asunud looma ja taastama talusid. Nüüdki kohtuti, päriti nõu, otsiti kogemusi. Kui palju ja mida tänavu keegi külvab, kust saada piimajahutit, ehitusmaterjali... Laupäeval aga vuranud Vändra kaalumaja juurde autosid ja traktoreid suurte heinapallikoormatega. Vedu käinud põllult päevaloojakuni. Nii et ega ka majandi töö pole lohiseda lastud.

Vändra kandis peeti Eesti künnivõistlusti juba teist korda. Kinnitatakse, et olid ühed kordaläinud üldse.

ENDEL UNIVER

Vändra mail, Massu põldudel

TIIT VEERMÄE (ETA) fotod

EESTI SEADUSANDLUSES KOOPERATSIOONI KOHAL AUK UUS MÕISTE — JAGAMATU ÜHISVARA

Efektiivsema tootmise huvides tuleb omandussuhted seada uutele alustele. Selle aasta aprillis tuli esmakordselt kokku Eesti Ühistegeliku Liidu (EÜL) õigusliku järjepidevuse alusel taastamise algatusrühm (sellest 31. mai "Postimehes"). ETKL palub oma 4. juuni otsuses ("Tal" nr 4) EV Ülemnõukogul luua seaduslikud alused talunikele nende ühendustele kuulunud varade tagastamiseks.

Et valida võimalikest variantidest parim, tuleb ära kuulata kõik osalised. Ühistegevuse taastamise puutuvate seksukohtade väljaütlemiseks ja kooskõlastamiseks kogunesid põllumajandusministri I asetäitja AGU KÕÖBI kabinetti tootjate, töötajate ja teoreetikute esindajad: ETKL esimees EL-DUR PARDER, Tootjate Liidust GUIDO TALIJÄRV, Tallinna Liihakombinaadi direktor LEMBIT KIVISILD, Viljandi Piimakombinaadi direktor ANDRES SOOSAAR, põllumajandusministri ettevõtte osakonna juhataja MATI MEELISTE, Pärnu Kooperatiivkaubastu direktor KALJO KRIMM ja ajakirja "Põllumajandus" peatoimetaja ARVO SIRENDI. Alustuseks rääkis K. Krimm, kes kuulub ka EÜL taastamise algatusrühma, koöperatsioonist üldse. Ta rõhutas, et NLI koöperatsioon, mis kehtib praegu ka meil, põhineb kollektiivsel omandil. Rahvusvaheliselt tunnustatud koöperatsioonisuhted lähtuvad aga eriomandist.

Mõlemad töötajad olid veendunud, et ega põllumees ilma nendeta hakkama ei saa. Põllumajanduse väljund ei ole siiski liha ja piim, vaid tarvitamiskõlblikud tooted: või, juust, vorst.

A.SOOSAAR: Ei ole õige kanda Põhjamaades kehtivaid printsiipe üle Eestile. 50 aastat on muutunud meie suhtumist omandisse. Palgatoõlised on ükskõik, kas omanik on tootja või riik. Tootja ja töötaja peavad jõudma mõistliku koostööni, mille eesmärk on tulude ümberjaotamine. Lepitakse kokku tööstuse rentatubuse piir ja ülejäänud tulu kauba kõrgema hinnaga müümisest läheb tootjale tagasi. Viljandis hakkas selline töötajate ja tootjate (majandid ja talunikud) esindajatest koostöönõukogu tegutsema. Teiseks peaksid ka töölised olema oma ettevõttes omanikud.

L.KIVISILD: Töötlev tööstus on põllumajanduse jätk. Tähtis pole mitte, kuivõrd põllumees muutub omanikuks, vaid et tal tekiks huvi töötleva tööstuse arendamiseks ja selle eduka töö tulemus omakorda tuleks tagasi põllumehele. Koostöök on vaja juriidilist katet. Praegune koostöö Viljandis on võimalik ainult seni, kuni eesotsas on arukad mehed.

M.MEELISTE selgitas lühidalt erinevate omandivormide olemust.

Ettevõtte võib kuuluda:

a) sõltumatu ärimehel või aktsiaseltsile. See läheb tarbijale kõige kallimaks. Ärimhe eesmärk on osta kokku võimalikult odavalt. Normaalses ühiskonnas on aga piim

odavam kui bensiin. Kaugemale vedamine ei tasu end ära, seega on piimakombinaat oma piirkonnas monopol. Tootja on sunnitud müüma odavalt. Aktsiaselts saab oma kasumi kätte, kuid suretab selles piirkonnas tootmise välja.

b) kohalikele omavalitsusele. Esindab antud piirkonna rahvast. Sellise ettevõtte eesmärk on osta kokku võimalikult odavalt, toota odavalt

ja müüa odavalt. Ka seal ei oleks varsti enam kasulik toota nagu eelmise variandi puhul.

c) riigile. Praegu oleks kõik aktsiad riigi käes. Edaspidi võib riik jätta endale kontrollipaki, üle 50% aktsiast, või müüa aja jooksul kõik maha. Praegu ei saa aktsiast müüki lasta, kuna tulevased ühistegevused osalejad pole veel välja kujunenud ja nii võiksid aktsiad sattuda isikute kätte, kes ei ole tootmisest huvitatud.

d) tootjale. Huvitatud võimalikult palju toota oleks tagatud, aga tekib oht, et püütakse dikteerida liiga kõrgeid hindu.

Ühistegevuse üleminekuks on mitu võimalust. Kuna tulevased ühistegevused osalejad (talumajapidamised) ei ole veel välja kujunenud, võiks esialgu teha riiklikud aktsiaseltsid. Nende eesotsas oleks juhatas, kus oleksid esindatud kõik huvitatud pooled. Teine võimalus oleks kohe varad praegustele tootjatele mingil tingimustel üle anda. Seda võib teha jagamatu kapitali põhimõtte. See tähendab, et näiteks majandi lagunemisel ei jagata ühistu vara laiali, vaid antakse tervikuna üle uutele tootjatele, näiteks talunike ühistule. Kõik ühistegevuse subjektid võivad ka raha kokku panna ja ettevõtte riigilt rendile võtta. Sel juhul maksab tarbija rendi kinni toote kõrgema hinna näol. Selle kohta arvati ka, et rent oleks riigile täiendav summa ja sellevõrra võiks vähem makse võtta. Rendile saaks anda ainult avatud majandusühingutele.

Ühistegevus on avatud, iga uus tootja võib sinna astuda. Aktsiaselts on kinnine, aktsiate müümine otsustatakse põhikirjaga. Ühistegevuse puhul on sisseastuja võrdne kõigi seniste liikmetega. Puuduseks on, et omanike ring võib nii liiga suureks minna ja kontroll kaduda. Segavariandi puhul oleks ühistegevuseks antud vara jagamatu, sellele osale ei tohiks aktsiast välja anda, lisaks peaksid tootjad ühistusse astumisel tasuma mingi summa, mille pealt nad saaksid dividende. Müügil

LEMBIT PEEGLI foto

kuuluvaid aktsiast võiks müüa ettevõtte töölisele. Segavariandi nõrkus on nende kahe omandivormi erinevad juhtimisprintsiibid: ühistegevuses on kõigil võrdne hääleõigus, aktsiaseltsis sõltub see osakapitali suurusest.

K.KRIMM selgitas jagamatu ühisvara põhimõtet. See tähendab, et vara, mis ühistegevuses osalejatele üle antakse, ei kuulu jagamisele. Ühtlasi tagatakse sellega, et ettevõtte ei saa olemasolevate varade baasil ümber seadistada kõrgema rentatubuse toodangu, näiteks piimakombinaat hakkaks tootma televiisoreid.

Kuidas säilitada ühistegevuses õiguslikku järjepidevust? Kunagiste liikmete järglaste huve arvestades tekiks hulgaliselt probleeme. M.Meeliste arvates võiks lähtuda sellest, et järjepidevuse subjektiks ei ole mitte kunagiste ühistegeliste liitude liikmete järglased, vaid taastavad liidud ise. Oma õigusjärglust saavad nad taotleda kohtu kaudu. Kui ei olda veel valmis varasid päriselt kohalikele ühistegeliste liitudele üle andma, jääks see esialgu riigi omandusse, kes võib selle hiljem ühistegevuse käsutusse üle anda. Järglased võiksid osaleda ühistus osanikena. Kui anda varad endistele omanikele, tähendab see aktsiaseltsi. See variant ei eita osade välja-maksmist hiljem, kui ühistegevus on juba käivitunud. Muidugi on suur hulk inimesi sellise põhimõtte vastu ja tahavad oma raha kätte saada. Küsimus on selles, kas seada eesmärgiks taastamine taastamise pärast või efektiivsem tootmine.

Lõpuks otsustasid kohalviibijad taotleda valitsuselt juristidest töögrupi moodustamist, mis hakkaks välja töötama Eesti oma seaduslikku alust üleminekuks ühistegevusele. Igas maakonnas tuleks teadvustada ühistegevuse erinevad variandid ja valida endale sobivamad.

ELO MALMBERG

Eesti põllumajanduse tänastest muredest on palju räägitud ja kirjutatud. Selleks, et mõista tänast päeva, tuleb alustada minevikust. "Eesti statistika aastaraamat 1990" kõneleb kurba lugu meie põllumajanduse seisust viimasel kolmel viisaastakul (vt tabel).

Põllumajandustoodang vabariigiti 1976–88.a (kõik tootjad, 1983.a hindades, miljard rbl)

	Keskmiselt aastas		
	1976–80	1981–85	1986–88
Eesti	1,7	1,7	1,8
Läti	2,4	2,7	3,0
Leedu	4,0	4,3	4,8
Venemaa	88,1	92,4	102,3

Võrdlusandmed näitavad, et kui meie lähinaabrite põllumajanduses oli mingisugune areng, siis Eestis valitses paigalseis.

Analüüsi väärivad ka toodangu saamiseks tehtud kulud. Torkab silma, et sama hulga kogutoodangu saamiseks on Eesti põllumajanduses tehtud järjest rohkem ja rohkem kulutusi. Mineraalväetisi (toimeaines arvatuna) kasutati meil 1970.a 164 tuhat tonni, 1987.a aga juba 69,8 tuhat tonni ehk

Kuidas hinnata Eesti Vabariigi valitsuse põllu- majandus- poliitikat

1,6 korda rohkem. Paradoks on selles, et samal ajal ei suurenenud taimekasvatuse kogutoodang. Järjest rohkem tuli hakata vilja sisse vedama. See oli klassikaline kulumajandus, kus sama toodangu saamiseks tuli teha järjest rohkem kulutusi. Samal ajal sattus kogu põllumajandus väga tugevasse sõltuvusse N Liidust: sisuliselt võeti põllumees tugeva lõo otsa, aga juhid ja osa põllumehi ei saanud sellest aru ning hakkasid üha rohkem ostujõusõõta nõudma.

Sellises olukorras vajanuks Eesti põllumajanduspoliitika juba 80. aastate algul põhimõtetelisi muutusi. Seda aga ei tehtud, sest põllumajanduspoliitikat kui niisugust meil tookord tegelikult ei olnudki. Olid vaid põhimõtted, mida partei ja valitsus järjekindlalt korrutasid — "toodang iga hinna eest!" ja "täita järjest suuremad plaanid iga hinna eest". Kahest naaberriigist ühe toodang oli kaks korda suurem ja sellest räägiti, aga et tal ka põhivahendeid oli 5–6 korda rohkem, sellest ei rääkinud keegi. Selle "iga hinna eest" toodangu suurendamise eest maksime mahajäetud ääremaadega, kaduvate järvede ja jõgedega, haigestumise suurenemisega maarahva seas. Kõik see oli, aga muidugi see ei olnud põllumajanduspoliitika.

Mitte vähem kui nimetatud kurvad tagajärjed häiris mind 1980. aastate alguses tegelike looma- ja taimekasvatavate järjest halvem ettevalmistus. Minu arvates oli tegemist peaaegu et kaadri järjepidevuse läbiraumisega. Olen 1980. aastatel kirjutanud: "Põllumeeste kaadrit tuleb 20 aastat ette kasvada. Kui kohe ei parandata loomakasvatuse töötavate naiste tööttingimusi ja laste töökasvatust, on krahhi mõõdapääsmatu." Sellepärast tundub mulle praeguse valitsuse stüdistamine põllumajanduskriisil väga rumalana.

E.Savisaare valitsus oli põllumajandusküsimuses pandud algusest peale väga raskesse olukorda. Ta pidi arvestama, et pööre turumajandusele toob kaasa tõiseid muutusi põllumajanduse konjunktuuris. Need muutused on paratamatud, sõltumata sellest, kas nad meile meeldivad või mitte. Arvan, et varem või hiljem on meiega sarnases olukorras isegi need vabariigid, kes jäavad N Liidu koosseisu. Kui raskes majanduslikus olukorras oleval idanaaberil hakkab tööle turumajanduse loogika, siis on naivne oodata sealt otsuseid, mis ei ole talle majanduslikult kasulikud.

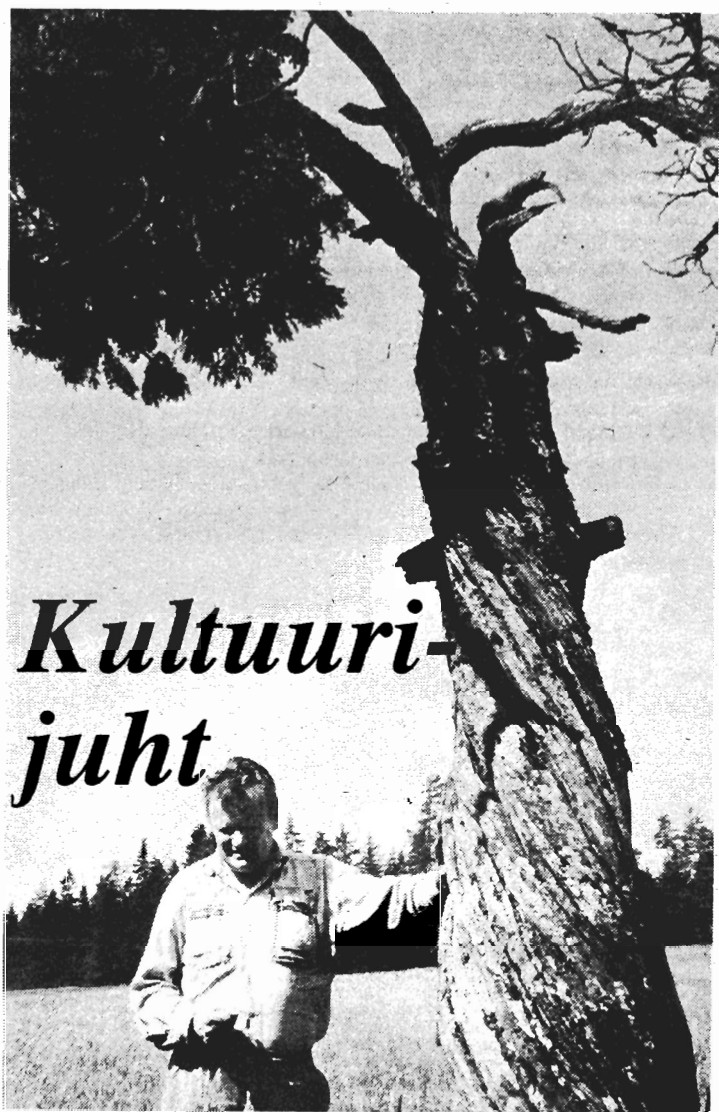
Miks Eesti põllumajanduse konjunktuur muutub? Eestis on töövõiljakuse ja söödaväärinduse näitajad tunduvalt kõrgemad kui N Liidus keskmiselt. Näiteks kulutati meil ühe kilogrammi sealiha tootmiseks 5,6 kg teravilja, N Liidus 9,6 kg, Euroopa maades aga 2,5 kg. N Liidu valitsusel oli kasulik teravilja just Eestis lihaks ja piimaks väärindada, sest siin läks sama koguse teravilja arvel riiklikku kokkuostu tunduvalt rohkem liha ja piima kui mujal. Samas peab märkima, et alates 1979. aastast ei piisanud Eestis tarbitud liha ja piima tootmiseks enam omakasvatatud söödast, kuid tänu viljatarnetele USAst toitsime patuga pooleks oma rahva ja täitsime üleliidulised ülesanded.

Niisugune olukord ei saa enam pikalt kesta. Tahes-tahtmata kerkib N Liidu valitsuse või meiega sõprus- ja majandussidemeid sõlminud vabariigi valitsuse ette küsimus: miks kulutada valuutat Eestile vilja saamiseks, kui sama raha eest saab näiteks Hollandist tunduvalt rohkem liha? Küsimuse lahendamist meie kahjuks saab ehk mitmesuguste valitsustevaheliste läbirääkimiste abil teatud määral edasi lükata, kuid lõpuks on meie partnerid ikkagi sunnitud vastu võtma pragmaatilise otsuse ja viljatarned lõpetama.

Ka lääne turul ei ole erilist edu oodata. Kodumaal toodetud sööta jätkub hädavaevu Eesti elanike varustamiseks loomakasvatussaadustega. Nende ekspordiks vajaksime taas sissetoodud jõusööta. Kuna meil on söödaväärinduse tase üle kahe korra madalam kui Lääne-Euroopas, siis seab see paljude muude tegurite kõrval kahtluse alla ka meie konkurentsivõime. Ei maksa unistada, et tulevad tagasi ajad, mil meie majandite lautades on 1,2 miljonit siga. Taastada seakasvatust sellisel tasemel, nagu meil oli ja on praegu, osutub perspektiivi silmas pidades Eesti rahvamajandusele igal juhul kahjulikuks.

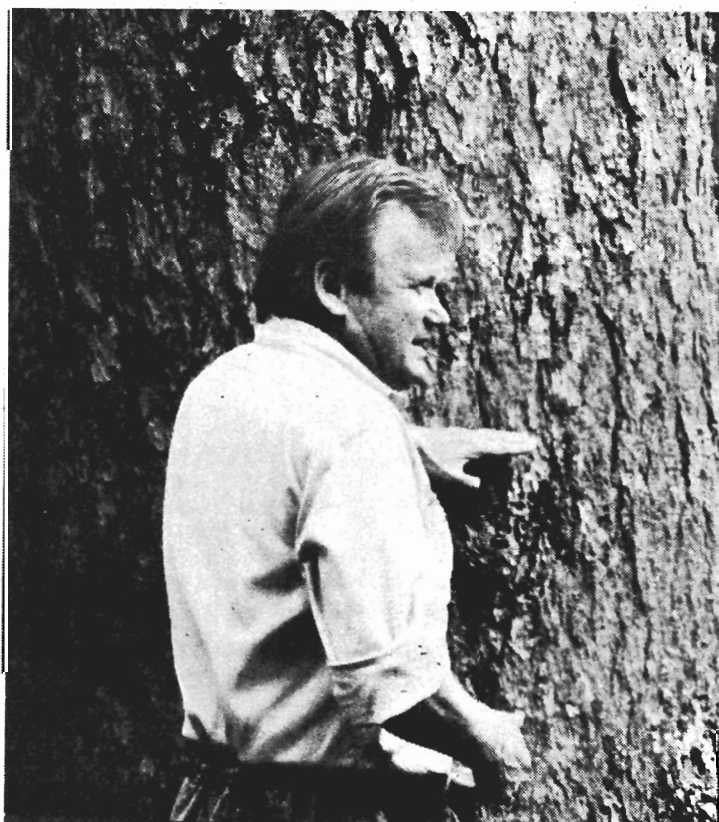
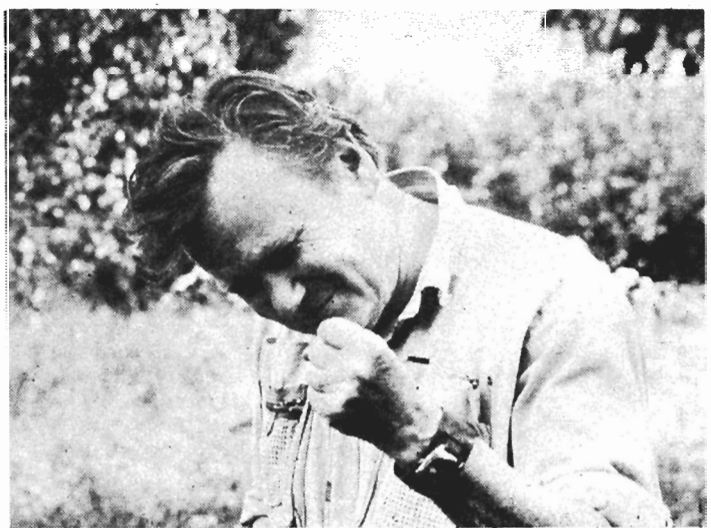
(Järgneb)

LEIDA LEPAJÕE,
Eesti Põllumajanduse Akadeemia
professor

Kultuuri-juht

Õndsad on need, kes Veljo Ranniku järel Eesti maa radu kõndinud. Nüüd teavad ka "Maalehe" omad, kus puhkab Ilmi Kolla, kus Andres Rannit ja veel ka, kes selle kadaka keerdu keerab.

Veljo Ranniku

VÄINO MERESMAA fotod

Looduskaitseobjektid eramaadel: kellele need kuuluvad ja kes peaks nende eest hoolitsema?

Kelle oma on Tamme-Lauri tamm?

Eestimaa "talustamisega" on tekkimas olukord, mis mõneti meenutab 1920. aastate maareformi järgseid aegu. Suurtesse mõisapõldudesse pandi uued piirikivid ja aeti uued põllupeenrad, mis jäid uute asundustalude piiripeenraiks ning mille taga oli juba uue omaniku päris oma maa. Hea oli, kui mõisahäärberisse kolis kool, siis jäi enamasti ka park kooli maak. Kuid leidis kohti, kus talupiirid tükeldasid pargipuistu, kerkisid vaheaiad või hoopistükis hakkas välkuma kirves ning siiluti raiuti puistu maha tarbepuuks.

Põlispuudesse ja hiidrahnudesse suhtuti siiski pieteeditundega, mille süvakihtides võis aimata muinasuskumuste pühakspidamise kaugeid kaja. Oldi uhkegi, kui mõni Kalevipoja kivi või hiiepüu talukrunti jäi. Ega sellest probleeme ka tõusnud, sest neid külastas vast mõni üksik kunstnik või austatud dr G. Vilbaste ise.

Kuni puu või kivi kõrvale sügenes väike valge postike, tähistamaks juba objekti riiklikku kaitset.

Nüüd on selliseid postikesi hoopis rohkem. On vabariikliku ja kohaliku (munitsipaali) kaitset tähistavaid. Lepingud, mis kindlustasid objektide säilivuse ja juriidilise kaitset (ka vastutuse), sõlmiti eelkõige kolme põhilise maakasutajaga: kolhooside, sovhooside ja metsamajanditega. Objekti kuuluvust ei loetud oluliseks. Kui riiklik kaitse, siis ka riigi omand, mis tähtsust, kelle maakasutusel.

Valmiv maaseadus näeb ette "looduskaitsemaa" kategooria, mis võib olla nii riigi kui munitsipaalomanduses. Mõlemad valdajad omaksid õiguse seda maad rentida kindlatel (looduskaitsetel) tingimustel. See tähendaks, et riik ega kohalik omavalitsus ei saa maamaksude näol tulu maalt, küll aga maa-rendilt, talunikul seevastu ei jää teatav osa tulust looduskaitse-

tingimusi täites saamata, vaid ta saaks talle renditud maa eest täiendavat (ilmselt mõõdukat) tulu. Ära jääks saamata jääva tulu kompenseerimine looduskaitsestüsteemi poolt. Selline lähenemisviis on hästi rakendatav niisuguste maastikuelementide nagu paljand, karstiala, allikas jms puhul, küll aga kerkib probleeme üksikobjekti kaitsemisega.

Kõigepealt tuleb ikkagi sätestada loodusmälestise omandiõigus. Kuna tegemist on üldkülastatavate, kõigile hoitavate objektidega, siis peaksid nad olema kõigi omad, seega, pisut "kulunult" väljendudes — rahva omand, täpsemalt aga kaitse kehtestanud riigivõimuorgani omanduses. Munitsipaalvõimuga on lihtsam: omanikuks saab olla maakond/vabariiklik linn, kes võib omandiõigust edasi anda vallavalitsusele. Keerukam on aga vabariikliku tähtsusega loodusmälestistega, mis loogiliselt peaksid kuuluma riigile. Seega: kelle oma on siis Tamme-Lauri tamm, Eestimaa võimsaim, looduskaitset sümboliseeriv põlispuu, mis on kaitstavate objektide nimistus ametliku looduskaitse alguspäevadest peale? Kas Riigivaraameti, Keskkonnaministeeriumi, Riikliku Metsaameti, Kultuuriministeeriumi, Turismiameti või veel mõne ameti käes? Või hoopiski talupidaja oma, kelle põllupeenral ta kasvab?

Siit suur hulk nn jätkuprobleeme: kes jääb ilma tulust, mida annaks tamme võra ja juurtealune maa (riik, vald, talunik), kes niidab rohu ja võsa, paikab puutüve ja koristab kevadise risu, kes lubab läbi oma maa inimestele juurdepääsu, kes hooldab viita maanteel, jne jne? Kaitsekohustustest on siinkohal vähe abi: seda saab sõlmida valdaja ning looduskaitset kureeriva riigiorani vahel ja tingimuse, kui tamm tõepoolest antakse maaomaniku otse-

seks omandiks. Tamme-Lauri tammele sellist staatust vist küll anda ei saa. Siis tuleks maksta iga-aastaselt kompensatsiooni saamata jääva põllumajandusliku tulu eest, lisaks mõistatav rahaline toetus puu hooldajale.

Vastuvõetav oleks lahendus, mis asetaks tamme vabariiklikku looduskaitseobjektide ja -mälestiste registrisse, sätestaks omanikuks riigi ning usaldaks kaitse korraldamise pädevale LK-organile, s.o keskkonnaministeeriumile. Maa puu ümber kuuluks 50 m raadiuses (kaitsetsoon) samuti riigile ning nii objekt kui maa võidakse seejärel anda rendile: st objekt hooldusele, hoiule, heinamaa niitmisele. Kas suudetakse aga maade mõõtmisel ja eraldamisel jõuda sellise detailsuseni?

Omaette küsimus on juurdepääs loodusmälestisele, mida peaks kinnitama servituudiõigus. Seega peab maa omanik oma põllu-, karja- või heinamaal jätma raja kuni objektini vältimaks kultuuride tallamist, suunama selle oma õuemaast sobilikult mööda vältimaks oma pere häirimist, kõrvaldama teelt tõkkes ja mõnes paigas ehitama ka purde või värava karjataras. Servituudi puhul teatavasti maaomanikule kompensatsiooni ei maksta. Ning siit võibki sugeneda hulgaliselt probleeme, sündida vastumeelsus loodusmälestise kaitse suhtes üldse ja tõre hoiak külastajate vastu.

Küsimuse positiivne lahendamine peaks välja kasvama meie rahva talupoeglikust olemusest; rahva kultuurist ning ka segaste aegade kiuste kujunevast inimlikust sallivusest. Lootes ainult käskivale-keelavale kroonkorraldusele, jääks Tamme-Lauri tamm kümnete karjatarade taha ning teel ei jääks püsima ükski viit.

VELJO RANNIKU

Mehed, ärgem mängigem tulega!

Käesoleva aasta kevad ja suve algus olid küllaltki lootusrikkad. Eestimaa Talupidajate Keskliidu ja EV Põllumajandustootjate Keskliidu vahel tekkisid mitmes vallas koostöökontaktid ja näis, et on perspektiive ka edasiseks. Saavutatule heidab aga varju 3. juuli 1991. a "Rahvalehes" avaldatud V. Udamu intervjuu-vestlus "Oleme popsluse vastu" Põllumajandustootjate Keskliidu esimehe Heino Priimäega.

ESITEKS on vastuvõetamatu vestluse toon, kus argumente esitamata esitatakse süüdistusi E. Savisaare valitsuse vastu. Tundub, et vestlusest osavõtjad ei saa aru, mis ümberringi toimub. Nad on kas vähe informeeritud või teatavatel põhjustel moonutatavad fakte ja tegelikku olukorda teadlikult. Ühelt poolt öeldakse, et põllumajandus on endiselt kehtestatud hindadega sõjakommunisismis, paar lõiku allpool kritiseeritakse aga valitsust, et see hinnad vabaks lasi ja toiduainete lettidele ilmutamiseks piirid ajutiselt sulges (õigem oleks öelda, et reguleeris välja-veo litsentside ja kvootide süsteemiga). Vestlusest osavõtjad nagu ei saa aru, et igal iseseisval riigil peab olema oma majanduspiir, vastasel korral pole ka oma riiki ja raha! Alusetu on väita, et valitsuse süül on põllumajandus ühe aastaga kaks aastakümnet tagasi läinud. Peaks siiski selge olema, et praeguse majanduskriisi lätted peituvad eelkõige ikkagi sotsialistliku maailmasüsteemi üldkriisi, mitte aga Savisaare valitsuses. See, et sotsialistlik põllumajandussüsteem laguneb, on paratamatu. Selle kunstlik alalhoidmine on sama viljakas kui sõelaga vee kandmine.

TEISEKS on vale, et valitsus või keegi teine on rääkinud, et talumajanduse võib taastada paari aastaga. Milleks mõeldakse välja vale, et seda ise ümber lükata ja selle kaudu oponenti-valitsust arvustada? See võte on eetilisel vastuvõtmatu.

KOLMANDAKS pooldatakse endiselt omandi- ja töö organiseerimisvormide paljusust. Elu pidavat ise näitama, milline vorm ennast õigustab. Sisuliselt tähendab see, et nõutakse vägivald abil loodud kolhoosikorra säilitamist. Väidetakse, et terves maailmas olevat suurtootmine efektiivsem. See on põhimõtteliselt õige, kuid millegipärast jäta-avad autorid targu märkimata, et ka suurtootmine kuulub mujal maailmas peamiselt eraettevõtjatele, mitte riigimajanditele, kolhoosidest rääkimata. Minu arvates pole valitsus läbi imbinud ja pimestatud popslusest, nagu artiklis väidetakse. Valitsus lihtsalt näeb tulevikku Eestis kohtu ka harrastus- ja väiketalu-tele, nii nagu mujal maailmas kombeks ja mille vastu V. Udamil ja H. Priimäel samuti ei tohiks midagi olla. Kuigi autorid ei kutsu üles säilitama suurmajandite töö organiseerimise vorme, peetakse majandeid kui vägistamise tagajärjel sündinud lapsi

süüdimatuks stalinismi kuritegude eest. Antud juhul on taolise võrdluse kasutamine siiski ebatäpne. Keegi pole kunagi kritiseerinud kolhoosnikku, maainimest, sh ka Savisaare valitsust mitte. Jutt on olnud kolhoosikorrasüsteemist, mis on maarahvavaenulik juba oma olemuselt, ja inimestest, kes sellest aru ei taha saada. Ei hakka siin üle rääkima, millisesse olukorda on süsteem pannud näiteks suurfarmide lüpsjad, emad, kes peavad puruväsinult juba kella kolme ajal lauta minema. Asi on selles, et meil tuleb sellest kuratlikust nõiaringsüsteemist võimalikult kiiresti välja rabeleda ehk kolhoosikord mõistlikuma vastu välja vahetada. Ei saa olla päri põhimõttega, mille järgi see alles 10–15 (50!) aasta pärast peaks toimuma.

NELJANDAKS väidetakse, et majandid ja talud peavad eksisteerima koos. Kust võtab kolhoosiesimees/direktor õiguse otsustada, kelle avaldus talu taastamiseks rahuldada, kelle oma mitte? Selle põhimõtte omaksvõtmine oleks jällegi kui mõisa ülemvõimu tunnustamine, kus mõisnik otsustab, kes, kas ja millistel tingimustel on vääriline talu pidama või kes kellega paari peaks minema. On muidugi selge, et talunik sõltub praegu veel suuresti majandist ja majandijuhist tahtest ja siin on koostöö võrdsetel alustel vägagi vajalik. Arengutsenaarium, mida artiklis õigeks peetakse, meenutab situatsiooni 100 aastat tagasi, kui talusid päriseks osteti. Ka nüüd peavad talunikud masinad ja loomad tagasi ostma (Taluseadust eirates neid reeglina tagasi ei anta) ja ka talude taastamist püütakse korraldada majandi-juhtide poolt nende suva kohaselt.

Igal pool see muidugi nii ei ole. Meie esivanemad olid märksa resoluutsemad. 1919. a maaseadusega likvideeriti 1149 mõisat ja elu läks kiiresti edasi. Mõis kui küla kurnaja ja tema arvel elaja oli oma progressiivse osa ühiskonnas selleks ajaks juba ammendanud. Meil arvatakse aga veel praegugi, et suurmajanditel, kus kasutatakse massilist palgatööjõudu, on perspektiive arenguks veel oh kui palju. Tegelikult on turumajandus palju karmim ja ilmselt läheb osa majandeid juba lähemas tulevikus pankrotti ja laguneb seejärel väiksemateks üksusteks ja taludeks. Seda ohtu ilmselt tunneta-avad ka vestluse autorid ja nii ongi vaja otsida süüdlasi ja leida võimalusi riigilt toetuse saami-

seks. Kolhoositruu valitsusjuhi puhul oleks see paaril aastal ilmselt veel võimalikki.

Siit leiame ka põhjenduse, miks ollakse enda poolt varem nõutud vabaturuhindade st ka turumajanduse vastu. Ohutum oleks ju tegutseda ettemääratud tingimustes, kus kõrged kokkustuhinnad tagavad rahuliku edasihingitsemise ja kolhoosikorra säilimine oleks tagatud. Aga see oleks juba tõesti ummiktee; mis meid veelgi suuremasse viletsusse tõukab. Loomulikult ei saa EV Valitsus seda toetada ja siit pahameel valitsuse vastu ilmselt algabki.

VIIENDAKS avaldatakse arvamus, et Eesti Vabariigi Valitsus soosib talumehi kuni 1940. aastani. Tänane valitsus aga arvavat naiivselt, et talumajanduse väljakujundamine lahendab kõik probleemid. Jällegi vastuolu! Ühelt poolt pannakse pahaks, et tänane valitsus soosib talumehi, teisalt tuuakse talle eeskujuks omaaegset valitsust, kes sedasama tegi? Minu andmetel tunnistab praegune valitsus täielikult tõsiasja, et Eestimaa põllumajanduslik potentsiaal ja looduslikud tingimused nõuavad riigi abi.

LÕPETUSEKS arvan, et olukord siiski väga lootusetu enam polegi, kui juba elukutselised komparteiitõttajad, nagu Valter Udam, tunnistavad talumajanduse eestlasele igiomaseks ja õigeks tootmisvormiks. Lahknevused on ainult üleminekuteede valikus. Kahjuks Põllumajandustootjate Keskliidu kaks põhiaktsiooni (viljamüügi boikott ja valitsuse kukutamine, mis olevat praegu veel pooleli) vaest ja kurnatud Eestimaad ei päästa. H. Priimäe väide: "Valitsuse viha tänaste põllumeeste (suurmajandite töötajate) vastu on nii suur, et isegi nälja kondine käsi ei hirmuta teda" on juba väärt eriautasu! Tuleb siis välja, et talunikud nagu polegi põllumehed. Milleks näljaga hirmutamiseks valitsusevastast massipsühhoosi õhutada!

Minu arvates on Edgar Savisaar oma senise tegevusega näidanud, et ta on praeguses poliitilises ja majanduslikus olukorras võimekas juht ning ettenägelik poliitik. Ka mina olen oma artiklites valitsust kritiseerinud, kuid ma pole kunagi kedagi tahtlikult solvanud, *à la* "Jalad on kanged ja vaim nõder". Siin tuleb vägisi keelele vanasõna — kes teisele ütleb, see ise on.

Mulle tundub, et me vajame rohkem emotsioonivabu, ausaid ja argumenteeritud dialooge, vaidlusi ilma vastastikuste solvamisteta. Seejuures tuleb loomulikult alla neelata ka teravaid vastuargumente. Massipsühhoosi õhutamine võib meid aga üsna kergesti viia tagasi fašismi ja stalinismi juurde. Mehed, ärgem mängigem tulega!

JAAN LEETSAR

Sügishooajal jätkub Ülemnõukogus loodetavasti maaseaduse arutamine. On nõutud maaseaduse kiiret vastuvõtmist. On ka, vastupidi, hoiatatud liigse kiirustamise eest.

"Maalehes" avaldati 25. aprillil maaseaduse eelnõu, mis on valminud prof Vilma Keldri juhendusel. Akadeemilise Õigusteadlaste Seltsi algatusel on selle kõrvale tehtud nüüd teinegi maaseaduse variant, nn Tartu töögrupi oma (seni avaldamata). Selle projekti arutelust Tartus möödunud nädala kolmapäeval võttis ekspordina osa ka "Maalehe" lugejatele tuttav AGU KRIISA Stockholmist, kelle erialaks on majandus- ja rahvusvahelise õiguse küsimused. Järgmisel päeval, 25. juulil, külastas hr Kriisa "Maalehe" toimetust ning vastas toimetuserahva pärimistele.

"MAALEHT": Kumb seaduseprojekt on teie meelest parem?

AGU KRIISA: Teine projekt. Esimene, "Maalehes" avaldatud eelnõu näib lähtuvat eeldusest, et see, mis pole seadusega lubatud, on keelatud. Lääne demokraatias valitseb otse vastupidine arusaam: kõik, mida seadus ei keela, on lubatud. Prof Vilma Keldri seaduseelnõus asetatakse riik, valitsus kodanikust kõrgemale. Riik oleks nagu mingi pühadus. Tegelikult riik — see on inimesed. Tsiiviilõiguses on riik üks juriidiline isik nagu iga teinegi. See seadusprojekt sisaldab vastuolusid ja mõisteid, mida saab suvaliselt tõlgendada.

Maaseadus küll, aga milline?

VÄINO MERESMAA foto

Hr Agu Kriisa ei soovita kiirustada

Teine, Tartu noorte juristide osavõtul valminud seadusprojekt püüab lähtuda põhimõttest, et mis pole keelatud, on lubatud. See kava toetub suuremal määral Eesti Vabariigi omaaegsele seadustikule ja on mõisteliselt selgem.

"MAALEHT": Kui viljakas saab meie seaduseloomes üldse olla, kui pole põhiseadust, millele tugineda?

AGU KRIISA: Kõik loodavad seadused peaksid arvestama viimast EV Põhiseadust, sest see on üks haruldast demokraatlik dokument (v.a ehk ainult presidendi õigusi puudutav osa) ja läheb hästi kokku ka nüüdse rahvusvahelise õiguse põhimõtetega. Kui praegu vastuvõetavad seadused ei püüa kooskõla poole EV Põhiseadusega, siis tuleb teil lõpuks üks pudru ja kapsad. Mina soovitan: tuleks kehtima panna viimane EV Põhiseadus, seda võib siis juba vastavalt vajadusele muuta ja parandada. Nii oleks seaduseloomes hulga lihtsam.

"MAALEHT": Millised ohud võivad meid varitseda maaseaduse vastuvõtmisel?

AGU KRIISA: Kõige suurem oht on, et seadus võetakse vastu kiirustades. Teine oht on kohtusüsteemi puudulikkus. Nõukogude kohtu asemele pole ju õiget kohtusüsteemi veel loodud. Kolmas oht: te ei tea, mis te siis teete, kui keegi keeldub seadust täitmast, näiteks kui Narvas sellele vilistatakse. Samuti pole selge, mis saab NL sõjapäe käes olevatest maadest.

"MAALEHT": Kui kaua võiks maaseaduse vastuvõtuga veel viivitada?

AGU KRIISA: Kui eestlased on omal maal elanud 5000 aastat ja okupatsioon on kestnud 50 aastat, siis ei tee pool aastat või aasta enam midagi. Kiiruga vastuvõetud ebatäiuslik seadus tekitab väga palju paksu verd ja pahandust.

"MAALEHT": Ka välismaal elavale eestlastele peaks kinnisvara tingimusteta tagastama?

AGU KRIISA: Üldjuhul ei peaks, eriti kui maa on kasutusel ja endine omanik ei kavatse seda harima hakata. Muidugi võib ta gastada. Kuid kompensatsiooni peaks endine omanik küll saama.

Köögivilli koduaias

sadu soovitusi 67

PIPARMÜNT

Piparmünt on meil tuntud ja hinnatud maitse- ja ravimtaim. Tarvitatakse värsked ja kuivatatud lehti, samuti õisi. Õitsemise algul kogutud lehed sisaldavad 1—5% eeterlikke õlisid, mille peamine koostisosa (kuni 65%) on mentool. Lehtedes on ka C-vitamiini (kuni 100 m%), samuti karotiini. Vartes on eeterlikke õlisid vähe. Lehtedest valmistatud tee, samuti tinktuur mõjub valuvaigistavalt maos, südame ja maksa piirkonnas, ergutab sapinõrjust, vähendab iiveldust ning mao ja soolegaaside teket.

Piparmündilehtedega võib maitsestada ka peedi-, kartuli- ja lihasalatit, köögiviljasuppe, praetud ja keedetud kala ning paljusid teisi- gi toite. Piparmünt annab meeldiva maitse külmadele karastusjookidele, samuti kala- ja lihamarinaadidele.

Piparmünt on ka hea meetaim.

Piparmünt on roomava juurikaga mitmeaastane tavaliselt 30—60 cm kõrge rohttaim. Kasvatatakse kahte teisendit: valget ja musta piparmünti. Esimesel on lehed ja varred rohelised, teisel lehed tumehelised, varred aga tumehelised või punased.

Piparmünt õitseb juulist septembrini, tolmleb putukate (peamiselt mesilaste) abil.

Piparmünt kasvab hästi niiskepoolsetel, huumus- ja toitainerik- kal saviliiv- või liivsavimullal, mille pH on 5—7 piires. Hästi ede- neb ka soomullal. Kuigi kasvab ka päikesepaistel, eelistab poolvar- julist kasvukohta.

Piparmünt on võrdlemisi külmakindel, siiski on soovitatav teda külmadel talvedel kergelt kuuseokstega katta.

Paljundada juurevõsunditega või puhmiku jagamisega.

Võimalik on ka seemnest paljundada, kuid seeme ei anna ühtlasi järglasi (sordiehtsaid taimi tuleb mitte üle 1/3). Seeme jätta mullaga katmata, sest valguse käes idaneb see paremini.

Juurevõsunditega paljundamisel võtta võsundi 3—4 pungaga (sõlmevahega) tükid ja istutada need sügisel või varakevadel 50x20 cm vahekaugustega 6—10 cm sügavusele mulda. Paremini varake- vadine istutus. Väiksema istikuvajaduse puhul on otstarbekas puh- miku jagamine. Piparmünti saab paljundada ka ladvapistikutega, aga koduaias on see tülikas.

Kasvuajal kobestada mulda, rohida ning kuival ajal kasta. Pipar- mündile meeldib pealtväetamine, seda teha varakevadel ja pärast esimest saagikoristust. Lämmastiku ja kaaliumi puudusel vanane- vad lehed kiiresti ja õisikuid tekib vähe.

Lehti ja õisikuid võib pidevalt noppida. Lauskoristamiseks saa- bub aga õige aeg, kui peaharu on täies õies ja külgharudel hakka- vad õiepungad puhkema. Taim lõigata maha 5—6 cm kõrguselt maapinnast kuiva ilmaga hommikul pärast kaste kuivamist või pä- rastlõunasel ajal. Lehed eemaldada vartelt (läbi peo tõmmates) ja kuivatada varjualuses. Soodsal aastal on võimalik ka teine lõikus. Kuivatatud lehti säilitada õhukindlalt suletud nõus.

Samal kasvukohal võib piparmünt kasvada 3—4 aastat.

PORGAND

Porgand on üks armastatumaid ja väärtuslikumaid köögivil- ju. Toiteväärtuselt on ta juurköögiviljade hulgas esimeste seas, si- saldades rohkesti suhkruid (kuni 8%) ning väga mitmesuguseid or- ganismile vajalikke ja kasulikke mineraalaineid. Eriline väärtus on kõrge karotiinisaldus (4—8 m%). Märkimisväärselt leidub por- gandis ka B-grupi vitamiine, samuti E-vitamiini. C-vitamiini sisal- dus on suhteliselt väike (keskmiselt 4—6 m%). Porgand sisaldab veel mitmesuguseid füsioloogiliselt aktiivseid aineid, mis reguleer-ivad ainevahetust ning tugevdavad nakkus- ja külmetushaiguste- le vastupanuvõimet. Pidev porgandi tarvitamine teravdab ka nägemist.

Porgandit süüakse toorelt, keedetult, hautatult, konserveeritult. Hinnatud on rauasoolade poolest rikas porgandimahli eriti kehvre- reuse korral.

Porgand on sarikaliste sugukonda kuuluv kaheaastane taim.

Esimesel kasvuaastal kasvatab lehekodariku ja juurvilja, teisel aastal kuni 1 m kõrguse hargnenud õisikuvart, millel arenevad õied ja valmivad seemned. Algareng on väga aeglane.

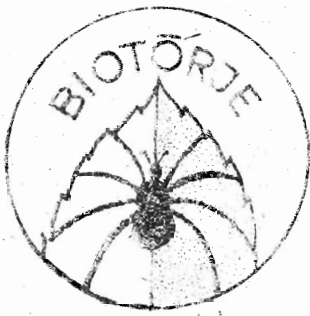
Kasvuaja pikkus tärkamisest kuni tehnilise küpsuseni on varajas- tel sortidel 80—100, hilistel 120—150 päeva.

Ühes grammis on 800—900 seemet, idanemisvõime säilib 2—4 aastat.

LEOPOLD MEENSALU

EDGAR VALTERI joonistus

Lehetäid kasvuhoones

Kasvuhoonetes elutseb üle 30 LEHETAILIIGI. Esineb nii tiibadega kui tiivutuid isendeid, kes imevad taimemahla, mille tagajärjel taimed känguvad ja lehtedel areneb must saprofüüt- scente kirme.

Lehetäide bioloogiliseks tõr- jeks kasvuhoones kasutatakse PAKHSAASKLAST (*Aphido- letes aphidimyza*). Biotörjet alustada esimeste lehetäide avastamisel. Kui lehetäisi on palju, ei anna biotörje loodetud tulemust.

Tõrjeks kasutatakse pakh- sääsklaste kookoneid, mis pai- gutada lehetäide kollete lähed- dusse. Üksikute sääskede välja- lend kookonist algab ostmise päeval, massiline lend järgmisel päeval. Sääsk levib 50—60 m kaugusele ja leiab üles ka üksi- kud lehetäid. Tuleb vältida koo- konite kuivamist, seepärast as- tada nad niiske turba või liivaga paberilehel maapinnale nii, et nad ei oleks otse päikese käes ega upuks kastmisvettes. Kooko- nid võib ka poolavatud karbiki- sega riputada taimede külge, kuid karbis asetsegu kookonid samuti niiskel substraadil. Koo- koneid tuleb kasvuhoonesse tuua vähemalt 2—3 korda 7—10 päeva tagant. Olepevalt lehe- täide hulgast on 1 m² kohta vaja 100—150 kookonit.

TURUHINNAD

TURUHINNAD

Kaup	Keskurg	Nõmme	Tartu	Jõhvi	Pärnu	Rakvere	Narva	Viljandi	Valga
Sealiha:									
karbonaad	18.00	20.00	18.00	25.00		18.00	24.00	16.00	15.00
ribi	15.00	16.00	16.00	10.00		14.00	15.00	8.00	13.00
Sink, rulaad	35.00	35.00	40.00	35.00		22.00	30.00		24.00
Kanamunad(tk)	0.50	0.50	0.50	0.60	0.50	0.40	0.45	0.40	0.40
Kartul	3.00	2.50	1.50	2.50	2.50	2.50	3.00	2.50	2.00
Kapsas	1.00	1.00	1.50	3.00	1.25	3.00	2.00	2.00	1.00
Porgand	7.00	8.00	5.00	4.00	8.00	10.00	8.00	7.00	5.00
Peet	4.00	4.00	4.00	3.00	3.00		7.00	4.00	
Kaalikas	3.00	3.00	4.00		8.00			4.00	
Sibul	5.00	5.00	4.00	3.50	5.00	5.00			4.00
Sibulapealsed	7.00	8.00	4.00	3.50	5.00		5.00	4.00	2.00
Küüslauk	15.00	15.00	10.00	12.00	10.00	8.00	9.00	7.00	7.00
Hapukurk	10.00	10.00	8.00		8.00	8.00	7.00	8.00	4.00
Mesi	45.00	45.00	40.00	45.00	40.00		45.00	35.00	40.00
Seller, petersell	10.00	10.00	10.00	10.00	8.00		9.00	4.00	5.00
Till	14.00	15.00	8.00	15.00	6.00	15.00	9.00	4.00	2.00
Kurk	4.50	4.00	3.50	3.50	2.50	4.00	4.00	3.00	3.50
Tomat	9.00	9.00	7.50	7.50	7.00	10.00	8.00	8.00	8.00
Redis	7.00	7.00		2.00	5.00		5.00	4.00	
Salat	6.00	10.00			2.00	10.00	4.00	4.00	
Lillkapsas	4.00	4.50	3.00	4.50	4.00	5.00	6.00	4.00	3.00
Maasikas	16.00	18.00	13.00	8.00	9.00	10.00	11.00	8.00	9.00
Karusmari	3.00	4.00	3.00	4.00		2.00	5.00	2.50	
Punane sõstar	8.00	10.00	4.00		3.00		8.00	4.00	
Must sõstar	15.00	18.00	9.00		10.00	8.00	15.00	7.00	8.00
Mustikas	10.00	10.00		5.00	8.00	10.00	20.00	8.00	8.00
Hernes	10.00	10.00	8.00		8.00		10.00	6.00	4.00
Kirss	15.00		15.00		10.00		18.00	10.00	

30. juuli 1991

Konjunktuuriinstituut

KODUÕU

TOALILL

Luuderohi

Harilik luuderohi e saksa-keelse nimetusega eefeu (*Hedera helix*) on Eestis ainus araalialiste sugukonna esindaja. Muide, samasse sugukonda kuulub hiina rahvameditsiinis kuulsaks saanud ženšenni.

Luuderohi on igihaljas puitlaan, mis Kesk- ja Lõuna-Euroopa metsades ronib puudel ja kaljuseintel kuni 30 m kõrgusele. Eesti on luuderohu levila loodepiir ja meie kliima on talle liig karm. Meil kasvab ta looduses vaid pehmema merelise kliimaga Saaremaa lääncosas ja Hiiumaal Kõpu ja Tahkuna poolsaarel niisketes ja varjuri-kastes segametsades. Sealgi on luuderohi külmahell, talviti külmub tagasi ning harilikult roomab mööda maad, vaid üksikud taimed ronivad puid mööda 1 m, harva kuni 6 m kõrgusele. Taim on looduskaitse all.

Varte toepoolisel küljel arenevad luuderohul lühikesed harjasetaolised lisajuured, nn ronijuured. Ronijuurte tipu rakud toodavad kleepuvat ainet, mis hõlbustab juure kinnitumist toele, mistõttu luuderohi võib ronida isegi siledat pinda mööda.

Lehed on nahkjad, tumerohelised ja asuvad varrel vahelduvalt. Luuderohul avaldub erilehisus (heterofüülia): varjus kasvavatel vegetatiivsetel võrsetel on 3–5hõlmalised lehed, kuid õisi kandvatel vartel on rombjad või süstjad lõhestumata lehed. Lehtede vaik sisaldab mürgiseid, nahka tugevasti ärritavaid glükosiide (saponiine ja hederiini).

Väikesed kahvatuohelised viietised õied paiknevad tipmistes sarikates. Õitseb ebatavalisel ajal — sügisel, kuid meil väga harva. Levila lõunapool-ses osas on luuderohi hea hiiline meetaim. Must ümmargune marjataoline luuvili valmib järgmise aasta kevadeks. Meil pole looduses viljumist täheldatud.

Soojema kliimaga maades kasvatatakse luuderohu sageli vertikaalhaljastuses, kaetakse kõrgeid majaseinu ja müüre. Kasutatakse ka muru asendajana.

na suurte pindade katteks. Meil kasvatatakse luuderohu aedades harva.

Talveaedades sobib ta pinna-kattetaimena kõrgete taimede alla. Eluruumides kasvatatakse luuderohu enamasti ripptaime-na. Toas võib ta kasvada nii päikesepaistel kui ka üsna varjus. Eelistab õhurikast ja jahe-

paljundada poolpuitunud pistikutega. Mullaga täidetud väikesse potti panna mitu pistikut, siis saab kiiresti korraliku taime.

Luuderohul on palju sorte, mis erinevad lehtede kuju, suuruse ja värvi poolest. Madal põõsakujuline 'Arborescens' ei moodusta roomavaid varsi,

Luuderohusort 'Arborescens'.

HELVE MOSOLAINENI fotod

dat ruumi. Suvel tuleb teda kasta rikkalikult, talvel mõõdukalt. Kuiva õhuga keskküttega ruumides tuleks luuderohu tihti piserdada. Kasvab hästi viljakas mullas. Kodus võib olla kompostmuld, mille alla lisada veidi liiva. Ümber istutada igal aastal või üle aasta. Tülikas kahjur on kilptäi. Seepärast tuleks taimi aeg-ajalt kontrollida ja ilmunud kahjurid lehtedelt eemaldada.

Luuderohu on lihtne suvel

kuid õitseb rikkalikult.

Kunstnike on luuderohu ilusa kujuga lehed ammust aega paelunud. Antiikkunstis kasutati tihti luuderohu lehe kujulisi ornamente (näit Pariisi Jumalaema kiriku karniisil).

Antiik-Kreekas oli luuderohi seotud religioossete tavadega. Veinijumala Dionysose pidustustel ehitati end luuderohuväätidega, sest luuderohi oli pühendatud sellele jumalale.

HELVE SARAPUU

Millal mida korjata

HARRI DUGLASE foto

TEELEHE LEHTEDE ning PÖLDOSJA, RABAKAS-
SIURVA ja RAUDROHU ko-
gumine.

Alustatakse AROONIA
MARJADE, ELUPUU VÕR-
SETE, HUMALA KABIDE,
KADAKA MARJADE, KI-
BUVITSA MARJADE, LI-
NASEEMNETE, MAISI
EMAKASUUDMETE, PI-
PÄRMUNDI LEHTEDE, SI-
GURI JUURE, SOOKAILU
URDI ja TAKJA JUURE
ning VILJADE kogumist.

Kiirustage, suve lõpp on lähedal!

KODUAPTEEK

Augustis lõpeb ANGER-
VAKSA, KIRIKAKRA, KOI-
ROHU, KÄOKELLA, MESI-
KA, MUSTA SÕSTRA,
NAISTEPUNA, NÕMME-
LIIVATEE, PUJU, PUNE,
RUUDU, SAIALILLE ja
UBALEHE kogumine.

Jätkub AALOE ja KASE-
KASNA kasutamine, AAS-
KANNIKESE, HIIREKÕR-
VA, KULDVITSA, KUMME-
LI, LINNUROHU, MAAR-
JALEPA, MADARA URDI,
KUKERPUU ja KULDJUURE
JUURE; KÜÜSLAUGU
MUGULA; LEESIKA ja

KIRSS

KIRSIMOOS

Kirssidel võtta välja kivid ja marjad kaaluda. Võtta marjadega võrdne kogus suhkrut ja panna vähe veega keema. Keeta venivaks siirupiks. Kui suhkur on sulanud, lisada marjad ja keeta ca 15 min. Tõsta marjad vahukulbiga välja ja keeta siirupit veel paksemaks. Kui paras paks, panna marjad uuesti sisse ja lasta pikkamisi keeda. Väljavõetud kirsikivid lüüa katki ja lisada keevale moosile (1—2 sl 2 l moosi kohta). Lasta veel veidi keeda ja panna jahtunult purki. Autori arvates võib suhkrut tunduvalt vähem panna.

KIRSIMARMELAAD

Marjad puhastada kividest ja keeta pidevalt liigutades paksuks pudruks, mis panna savinõusse ja lasta seista järgmise päevani. Teisel päeval panna savinõu mitte väga kuumahju ja küpsetada seal hulk aega, kuni mass muutub kuivaks ja sitkeks. Jahutada, savinõu sulgeda ning jätta külma kuiva kohta, kus ta säilib mitu aastat. Vajadusel võtame paraja tüki marmelaadi, leotame keevas vees, lisame suhkrut ja tärklis ning teeme kisselli või muud.

KIRSISALAT

Valida suuremad, mitte väga küpsed marjad, igale marjale jätta külge varrepüke ja panna klaaspurki. Võtta marinaadi kangusega äädikalahus ja lisada 1,5 l-le 200—300 g suhkrut. Keeta läbi, lasta jahtuda ja valada marjadele, sulgeda purgid. 7—8 päeva pärast võtta purgid uuesti lahti, valada pealt vedelik ja keeta uuesti läbi; lasta jahtuda ja valada külmalt marjadele. Purgid sulgeda. Soovi korral võib lisada marjadele maitse järgi nelki, kaneeli, vürtsi.

KIRSIMÄHL (suhkruta)

Eemaldada kivid, marjad suruda katki ja jätta rätikuga kinnikaetult ööpäevaks seisma. Teisel päeval pigistada mahl läbi riide välja ja panna keema. Sellise mahla võib ilma suhkruta pudelisse panna, kel on, võib suhkrut ka lisada.

KIRSIKOMPOTT

1,5 l hapukirsse puhastada kividest, keeta 200 g suhkrut ja 300 g veega siirupiks, kuni marjad hakkavad lõhki minema. Võtta siis marjad vahukulbiga välja. Siirupisse lisada 0,5 klaasis vees lahustatud kartulijahu, lasta keema ja valada marjad tagasi. Selline kompot sobib pudinguga. 6 munakollast lüüa 200 g suhkruga hästi vahule, panna hulka 1 sidruni koor ja purustatud mandli või pähkli tükid. Leotada saiaviilud piimas (ka rõõsas koor) nii pehmeks, et neid läbi sõela saab hõõruda. Läbipressitud sai panna munavahu hulka, lisada 1 tl soola, 1 sl sulavõid ja 1 liiter puhastatud marju. Segada hästi läbi ja panna võiga määritud vormi. Küpsendada ahjus pruuniks.

KIRSISUPP

1,5 l marju puhastada kividest, panna 1,5 l veega potti ja keeta läbi. Pressida läbi sõela ja valada peale 400 g kerget marjaveini. Kui on, pressida juurde 2 sidruni mahl, poole sidruni koor ja suhkur maitse järgi. Segada 3 tl kartulijahu külmas vees ja valada supile, lasta veidi keeda. Süüa külmalt saia, koogi või küpsistega.

KIRSIVEIN

Hapukirsid annavad rohkem mahla välja ja sobivad paremini. Küpsed marjad pesta ja tampida (soov puunõus) pudruks. Katta riidega ja jätta 3—4 päevaks sooja kohta seisma. Seejärel pressida välja mahl ja moola. 10 l mahlale lisada 3 l vett ja 3 kg suhkrut. (Suhkru hulka võib muuta.) Suhkur lahustada ja valada käärima hakanud mahla hulka. Edasi lasta lahtiselt käia, sulgeda käärimistoruga, lasta lõpuni ära käia, sulgeda, lasta selgineda ja villida pudelitesse.

KIRSILIKÖÖR

1. Ühe liitri puhta kirsimahla hulka valada 1 liiter kanget viina ("Viru kange"), segada. 750 g suhkrut keeta 1 liitri veega ja segada hulka. Nii teh- ti vanasti poes müüdavat kirsilikööri.

2. Võtta 6 l marju, puhastada kividest, kivid purustada uhmris. Kivid koos marjadega panna suurde pudelisse, valada juurde 3 l piiritust või kanget viina, panna kindel kork peale ja jätta seisma sooja, võimaluse korral päikesepaisteliselt kohta. Vahetevahel pudelit loksutada. 3 nädala pärast valada marjad olnud piiritus teise nõusse, pressida ka marjad kuivaks, lisada suhkur, selleks kulub 1 kg suhkrut, mis lahustada 0,5 l keevas vees, segada, lasta settida ja filtreerida läbi villase lapiga pudelisse.

KIRSIAADIKAS

Mahla ja veini valmistamisel jääb järele marjasodi, millest saab marjaäädikat teha. Läbipressitud marjamass panna suuremasse nõusse, valada peale soe vesi ja jätta 4—5 päevaks sooja kohta seisma. Pressida veel kord kõvasti läbi ja panna nõusse, kus ta saab rahulikult äädikaks käärida. Pärast viina lisades saame tugevama äädika. Et käärimine oleks kiirem, võime veidi tainast lisada ja hoida nõu umbes 24° t juures.

Kogunud MADIS EELMAA

ULVI KUUSE joonistus

*Ei tahtnud
mässu ega
mahasurumist*

3. juuli 1941. Tol aastal vaid sel päeval oli Kodavere mail Jõevald vaba. Mehed tulid metsast välja, punastelt võeti võim üle, teed suleti langetatud puudega ja Nõval heisati Eesti Vabariigi lipp. Saksalane oli veel kaugel. Järgmisel päeval jõudis kohale hävituspataljoni. Metsad, heinaküünid, saunad metsa servas said paljudele koduks. Kolm nädalat kestis segane aeg, kus kogu ei olnud kindel paik. Siis tulid sakslased. Neid tervitati kui vabastajaid, sest venelane oli oma julmusest näidanud ja kahest halvast tuli valida.

Seda ühtaimust vabaduse päeva, kolme segaduse nädalat ja järgnevaid ohvriterohkeid aastaid tuli Jõevalla rahvas, endised ja praegused, meenutada 13. juulil. Tuldi tühjade aknasilmadega vana Nõva koolimaja õuele, et meelde tuletada ja mälestada ning avada kivi vööra võimu läbi hukkunud kodukoha inimeste mälestuseks.

Samal kodukandipäeval meenutati ka oma valla kuulsaimat meest **VILLEM ERNITSAT**. 16. juulil oleks saanud tal sada täis.

Oma sugulasest kõneles EL-MAR ERNITS: "Enamik pidas teda ainult veidrikuks. Tegelikult oli ta üks omapärase mõtlemise ja ütlemisega mees. Tema oli alati iga asja kohta oma seisukoht. See tundus tihti peale teistele veidrana ja siis ei saadud temast aru. Kui aga asjasse süveneti, paistis tema vaatenurk täiesti õigena. Ta rääkis paljudest asjadest tavatu avameelsusega. Kui ülikoolis oli rektoriks

Klement, siis kutsus ta kord Ernitsa enda juurde ja ütles: "Kulda Ernits, minul on teie pärast hirm. Teie räägite selliseid asju, mida tänapäeval nagu ei võiks rääkida ja ma lausa kardan teie pärast." Aga Villem vastas: "Mina ei karda midagi. Mina räägin ainult tõtt."

Ermits oli slaavi filoloog ja luges ülikoolis vanaslaavi keelt. Varssavi ülikoolis oli ta enne sõda eesti ja soome keele lektor. Ta õpetas Tartus ka teisi slaavi keeli, sanskriti ja vene keelt. Ükskord ta ütles, et ega mind muidu ei peetaks ülikoolis, aga praegust ei ole kedagi teist, kellele vanaslaavi tunnid anda.

Ermits oli paljurännanud mees. Ta oli läbi käinud peaaegu kõik Euroopa riigid ja kaks korda Ameerikas olnud. Ta oli eluaegne karsklane ja suur karskustegelane, ülemaailmse karskusliidu esindaja Balti riikides. Tema unistus peaaegu surmani oli, et saaks uuesti asutatud üliõpilaste karskusseltsis.

Temale ei meeldinud vägi-
vald. See oli ühel kirjandus-
muuseumi üritusel, vist Kreutz-
waldi päevadel, kui üks lektor
heitis meie kirjanikele ette, et
nemad ei ole käsitlenud 24.
aasta mässu — siis nimetati
veel ülestõus. Kui lektor jutu
lõpetas, siis Villem Ernits —
tema võttis ju igal pool sõna —
tõusis püsti ja ütles: "Vaadake,
see asi pole niisama lihtne.
Kumba siis tuleb ülistada, kas
neid, kes tapmist alustasid, või
neid, kes seda jätkasid?" Ta ei
olnud rahul ei mässuga ega ka
sellega, kuidas mäss maha su-
ruti ja sõjakohtus surmaotsu-
seid tehti.

Ma ei mäleta aastat, ilmselt enne küüditamist, oli ta poole kohaga ülikooli õpetaja. Siis ta ütles ühel jutujamisel, et ega praegu pole häda selles, et meie materiaalne olukord on halb, vaid häda on selles, et puudub

Villem Ernits

vaimne vabadus. Temale oli ikka materiaalsest tähtsam elu vaimne külg. Seda ta tahtis näha, et just vaimne vabadus areneks, sellele järgneks materiaalse heaolu kasv. Seda, et vaimset vabadust pärast sõda üha vähemaks jäi, püüdis ta ignoreerida. Ühel üliõpilaste ajalooringi koosolekul, kus räägiti eestlaste olukorrast ja vabadusest, esitas Villem Ernits küsimuse: milline oli Joona vabadus vaala kõhus?

Villem Ernits teadis rääkida, kuidas Tartu rahu sõlmimise ajal määrati kindlaks Eesti ja Vene piir.

Piiriläbiräakimised ei edene-
nud. Siis läksid delegatsioonide
juhid Poska ja Joffe ühel õhtu
tjuu tekitava joogi juurde. Kui
nad olid juba küllalt heas tujus,
siis olid nad piiri ära tõmma-
nud. Jutt läks edasi. Seejärel
olid nad sealsamas laua taga
sõbralikult maganud ja siis ära-
grates vaadanud, et piir sai liiga
Venemaa sisse ja tõmbasid uue
piiri. Selle, mis praegu kahjuks
ei ole Eesti piir.

Naistevihkaja Villem ei olnud, aga ilmselt tema alkoholita boheemlus ei võlunud vastassuugu nii, et temaga oleks tahetud perekonda luua. Temal oli küll isegi mõnikord täiesti korralik üllikond olemas, aga ta võis minna sellega, mis tal parajasti seljas oli, ükskõik millisele tirtsusele. Seal tema ei teinud sellest välja ja sellega võis ta peent seltskonda šokeerida."

Oma kodutalus Jõevaslas käis Ernits tihti ja siin käisid ka ta head tuttavad ülikoolist seenele, marjul. Pärast Villem Ernitsa surma 1982. aastal püstitas Tallinna raamatuklubi "Tõru" taluõue ilusa suure kivi Ernitsa mälestuseks. Vaid paar aastat pidas too, kes Ernitsalt maja päris, seda endal. Siis müüs maha. Hea, et uutel omanikel on sidemed ülikooli vene filoloogidega.

ANNIKA POLDRE

Tehnikumielust ja suvelaagrist Hiiumaal

Paljude endiste sovhoostehnikumide nimetusi on muudetud või plaanitakse seda teha, koolid jäävad aga ikka samadesse paikadesse ning noored, kes end maaelu ja -töoga siduda tahavad, jätkavad seal õpinguid. Kõikjal on võimalusi tegeleda taidluse ja spordiga, eriti oodatakse aga päevi, mil ülevabariigilisel üritusel kokku saadakse.

Õppeaasta jooksul võisteldi eri spordialadel (ujumine, võrkpall jne), juunis peeti Säreveres arvult juba 40. spartakiaadi finaali, kus oma andekust ja treenitust võis näidata ratsutamises, laskmises, orienteerumises ning kergejõustikus.

Suuremateks või väiksemateks kokkutulemisteks on olnud ka mälumängud, kutselavõistlused, Missi ja Misteri konkurss, vastastikused, külalisesinemised. Pea kõikjal on loetud punkte ja peetud täpselt arvestust, kes ikka kõige parem on. Suvepuhkuse alguse märgiks otsustati aga kohtuda lihtsalt oma lõbuks.

Kassaris panid telgid püsti üheksa tehnikumi esindused. Vihmasel päeval süüdati laagrilõke, tehti suures ringis tutvust ning saadi Ants Rebase abiga ülevaade sellest, mis toimus Hiiumaal 50 aastat tagasi. Öhtu veedeti vaikselt, vihmakrabina sekka kuuldsid telkidest kõnesuminat, kitarri- ja lauluhaali.

Järgmisel hommikul heisati tehnikumide esindajate jalajälgedega laagrilipp, pealik Lui Rimmel ja ürituse üks korraldajaid Lea Oolmets soovisid kõigile ilusat sünnipäevakohket päeva. Päike tahendas maapinda ja soojendas merevett, julgemaid said end märjaks kasta. Täieliku vabatahtlikkuse alusel korraldati mõned võistlused: rahvastepalli võitis Türi, võrkpalli — Olustvere, sumomaadluses oli finaalis Erkki Liiving (Suuremõisast) üle Urmas Sipelgast (Olustverest), sangomillele tegi kõige rohkem kordi tuule alla Tõnu Reinsalu Luua Metsatehnikumist.

Õhtul toimus laagris *moeshow* — riietuse ja soengu konkurss, millel tuli-nägi-võitis Agnes (Suuremõisast) oma sõnajalarüü ning haldjaliku olemisega. Hästi esines ka Väimela paar, kes pakkus pitsi ja satsi nii noormeesetele kui neidudele. Ega ülejäänutelgi fantaasiapuudust olnud. Päeva jooksul kasutamata jäänud energia võis maha rahmeldada diskol, mis enne hommikut lõpuks otsa sai.

Pühapäeval mõeldi kurbusega ärasõidule, langetati laagrilipp, hüüti viimased hurraad korraldajatele, jäeti hüvasti uute sõprade ja tuttavatega. Kohalolijad ühinesid Lea Oolmetsa arvamisega, et tehnikumide noored on kõige vahvamad ning et järgmistel aastatel tuleb ka kindlasti kusagil niimoodi kokku saada.

Maakodudesse on vaja ärksaid ja teotahelisi inimesi. Seega tuleks põllutöökoolides leida vahendeid kõiksuguste huviringide tööks, et noored oskaksid leida ning edasi arendada ilu eneses ja enda ümber, armastada oma maad, taluda suuri vaimseid ja füüsilisi koormusi. Teadmiste jagamise kvaliteet ei sõltu sellest, millise nime ta on üks või teine õppeasutus peitu pugenud. On ainult tarvis väga tahta, nii õpilastel kui ka õpetajatel, siis võib loota maaelu edenedmisele.

EPP JALAKAS,
Olustvere ST lõpetaja

KIRJAD • KIRJAD

Mis maksab matus?

"Olen vana ja tahaks teada, kui palju on vaja raha kokku hoida, et korralikult maetud saada. Ma ise ei või tervise tõttu kuhugi pärima minna. Kui võimalik, siis ehk saate "Maalehes" sellest teadustada. Olen lehetelliija, kuid silmade tõttu hästi lugeeda enam ei näe. Palun väga, aidake, sest surmalaupäev ei ole enam kaugel.

M.E. Värskast."

Põlva perekondlike sündmuste tähistamise büroost vastati nii: auto maksab 5 rbl tund + 5 kop kilomeetri pealt, ilmaliikule matjale on tasu 32 rbl, 5liikmelisele orkestrile 140 rbl, üks viiuldajale 28 rbl. Puusärk, kui riie veel vana hinnaga on, maksab 300 rubla, laululehed on praegu veel (odav paber) 3 kop tk, kutsed 5 kop tk. Hauakaevamise hind ei osatudki öelda. Mees, kes seda tööd teeb, on patendiga ja pole büroo palgal. Talvel maksis ühe haua kaevamine 50—60 rbl, mullu suvel 30—40. Arvata võib, et nüüd on hind tõusnud. Kokku peaks praegu 500—600 rublaga välja tulema, aga hinnad võivad muutuda ja seepärast on hea, kui mõnisada veel varuks jääb. Siin pole aga üldse juttu peielauast. Selle hinda on väga raske umbeski kokku panna, sõltub ju hind kohast, peieliste arvust, sellest, mida laual pakutakse.

Virumaa — kolm komponenti, kaks vastuolu

Üleilmsed virulaste päevad lõpesid Iisaku 19.—21. juulil kolmepäevase ürituste sarjaga, mis andsid läbilõike Virumaa kultuuri- loost, olevikumuredest ja tuleviku- ga seotud lootustest. Vastavalt päevade juhtnõttele "Virumaa — me usk, lootus, armastus" sümboliseeris iga päeva üks neist mõistetest. Esimesel, usupõheline tutvustuse omavõttes lisaku koduloomuse omaga ja Virumaa kiriku ajaloo, õhtul kohtuti Virumaalt pärit kirjanike Virve Osila, Villem Grossi ja Aarne Biiniga. Lõunepäev jagunes võimu ja vaimu vahel: mõttetalgud erinevate parteide ja liikumiste liidritega, kohtumised maavalitsuste esindajate, ülemnõukogu saadikutega. Õhtupoole rääkis Kristi Salve Tartu Kirjandusmuuseumist Ida-Virumaa rahvaluule kujunemise- st ja eripärast, mitu tundi istuti koos tuntud teatri-, muusika- ja kultuuriinimestega, kes Virumaalt pärit. Viimasel päeval oli virulaste päevade ametlik lõpetamine ja pidulik kontsertjumalateenistus Iisaku kirikus.

Üritused olid erineva sisuga, mitmesuguseid mõtteid tekitas enim lootuse päev. Alguis Iisaku rõõmuskollases rahvamajas oli töö- poolest lootusrikas. Esikus lõhnas piparmündi. Saalis ja tagapool paki- kohvi. Järele see lagatavalt rahvast täis ja tundus, et peale par- teide ja liikumiste liikmete oli ko- haal ka muidu huvilisi. Teisena sõna- saanud EKP esindaja Niina Mihhe- jeva rääkis eelarvamuste kiuste pä- ris mõistlikku juttu.

Ta rõhutas, et paratamatult Ida- Virumaa on ja jääb vabariigi täht-

saimaks tööstuspiirkonnaks. Aga tööstuses tuleb teha inventuur: mida vajab Eesti ja mis sellest jääks Ida-Viru rahvale. Siinne rik- kus tuleb panna tööle eelkõige siin- sete inimeste heaks.

Mõttetalgutei tegelikult ei jõu- tudki, enne kulus kaks tundi üldise tutvustava jutu peale ära. Küll aga sai lõunavaheajaks selgeks, et põ- hilises küsimuses: kas Virumaa peaks olema ühtne tervik või mitte, ei ole läänlased ja idalased ühel meelel. Kahe maastiku esindajad olid istunud enamasti ühte ja teised teise saali äärde, ja lõpuks läks päris meeleolukaks teineteise ülekarjumiseks. Tuntud tegelase- länne poolt kisasid tervikliku Viru- maa poolt ja idavirumalased siis vastu. Kuigi kahe Virumaa taasühi- nemist on siiani serveeritud kui tu- gevama (Lääne) kaevutamist nör- gemale (Ida), ei tähtsustanud paku- tud abi millegipärast vastu võtta. Kas on siin tegemist ida poolt suu- rema reaalsustundega Virumaad la- hutavate erinevuste teadvustamisel ja läänlaste Rakvere kreisi sovinis- miga, pole tegelikult oluline. Kui jääda Virumaa ühendamise eelneva serveeringu juurde, siis oma abi ei tohiks ikka vägisi peale suruda. Muidu hakkab asi väga sarnanema ühele teisele olukorrale 51 aastat tagasi. Pealegi on juba EV lō- puastatel leitud Virumaa liialt suur ja erinev olevat. Iseasi on muidugi koostöö keskkonnakaitse, hariduse ja kultuuri vallas. Aga sel- leks pole tingimata vaja halduslik- ku ühtsust ja nagu ütles Jõhvi Taastava Kogu liige Vallo Reima: me peame iga hinna eest püüdma

säilitada iga eestlase töökohta. Hal- dusaparaat aga annab tööd väga paljudele haritud eestlastele.

Taimi Parve Virumaa Fondist põhjendas, et ökoloogiliselt on Vi- rumaa tõttu niikuinii tervik. Silla- mäe niitudel sõõvad mullikad viiakse Rakvere lihakombinaati ja hiljem läheb see vorsti kogu Viru- maa. Laste suredus Pandiveres on aga suurem kui Ida-Virus ja Eesti tervisekeskus tunneb selle vastu tō- sist huvi. Keskkonna saastatuses olime ka ise süüdi — kas teabes meil toimida samuti kui fosforiidi- sõjas.

Ka pärast vaheajaga toimunud kahepoolset maalehest ei ülenud nõukogu saadikutega ei lisanud midagi konstruktivset. Peale vastuolu ühtse või jagatud Virumaa küsimu- ses kerkis siin esile Narva küsima- janduspiirkonna probleem. Ülem- nõukogu saadikud Valeri Kois ja Priidu Priks jätkasid oma ilmselt poolerühma küsimuses olid vasta- misi ida ja lääs, siis Narva pärast jagelevad saadikud võiksid tingli- kelt esindada Priks Ida-Virumaad (vabamajanduspiirkonna vastu) ja Kois kolme suurt linna.

Niisiis on Virumaal kaks suurt vastuolu: ida ja lääs ühtsuse, ja linnade ja linnade vahel. Selle kõrval tundusid võimalikud koostööalad unarusse jäävat. Võibolla arutavad neid erialainimesed väiksemas rin- gis, suuremad üritused jäävadki vist rohkem auru väljalaskmise kohtadeks.

ELO MALMBERG

CARL ROBERT

JAKOBSON

1841-1882

Ei saa lahti suurmeestest Kõrvaljuhtum Kurgjal

Vana veski juures, palavas keskpäeval, kuulas kokkutulnud rahvas kan- natlikult kiidusõnu juubilarist. Ega keegi üle küll ei pakkunud, räägiti ju- malaselt tõtt. Kõiki neid sõnu, mis meile meeldivad. Millega oleme juba harjunud. Toimus ühesõnaga — juubeliaktus. Siis, lõpus, tõusis aga pulti professor Jaan Lepajõe ja ütles juubeliliku ilusades kuldset vurrumit täis tõrde. Ta andis mõista, ütles peaaegu otse välja, et Jakobson polegi eesku- julikult puhas tegelane, tema kuju ümber püsib veel palju mõistatusi, et meie ajalooteadus harutab need veel... peab harutama kord lahti. Et kõige kiiduväärse kõrval on Jakobson justkui lõhkunud omal ajal meie nii tervik- liku rahvusliku liikumise ja ülistanud veel vene tsaari ka üleliia. Umbes niimoodi jutustas professor Lepajõe. Võttis vana asja ülesse. Rahvas hak- kas vähehaaval püsti tõusma ja ära minema. Tekkis ebakõla. Nii pidulikult päeval.

Kui nüüd mõõdanikki vaadelda, siis näiteks tõesti (aluseks andmed S.Issakovi raamatust "Arhiivide peididust", Tallinn, "Eesti Raamat", 1983) — kui palju ka kohalikud sakslased ei kaevanud Jakobsoni peale ja ei nõudnud tema ajalehe sulgemist, vastas Liivimaa kubermangu sandarmi- valitsuse ülem Peterburi politseidepartemangule järgmist: "Mis puutub aja- lehtede, s.d.o kaitse enam "Sakala" peale ette kantud kaebusse, siis nagu on juba korduvalt olnud on departemangule ette teada, teenib see ajaleht oma suuna tõttu rohkem kui kõik teised valitsuse huve, viies ajalehes läbi mõ- tet, et rahva hüvanguks on Baltimaad vaja täielikult ühte sulatada Vene- maaga..." (lk 173—174). Ja selles laadis vastuseid sai Peterburg mitmeid kordi. Kusjuures kubermangu sandarmivalitsuse ülem eesti keelt muidugi ei mõistnud. Aga kindel ta oli!

Millest selline ülemuste poolehoid Jakobsonile ja kas teda rahadega toetati nagu Jannsenit "Eesti Postimehe" puhul (ehkki kiselt saadeti aga saladus. Aga tegelikult ei huvitagi see eriti kedagi. Nagu on ükskõik, sai Jannsen raha või ei (kuigi on tõestatud, et sai). Aga mis siis!?

Rahvuslik liikumine lõhenes tööpoolest. J.Hurda suund sai lüüa. Aga J.Hurda kirjutanud alla eesti seltside truuduskirja uuele keisrile Aleksan- der III-le 1881.a. Jakobson aga kirjutas alla. Kuid mis me enam vana asja!

Kui "Sakala" 1879.a pooleks aastaks ikkagi kinni pandi (see juhtus siiski ligi kolm aastat enne ülevalpool tsiteeritud kirja esundi), siis olla järele levi- nud jutt, et sakslased Jakobsoni enda 12 000 rubl eest hoopis alla ostnud (A.Jürgenstein "Carl Robert Jakobsoni elu ja töö", Tartu, 1925). Ja nii edasi.

Ei võta ma endale küll kohtuniku rolli, kuid arvan — ei haruta neid mõistatusi enam keegi lahti! Ja kui paljastatakseki midagi ebameeldiva Ja- kobsoni eluloos, siis see jääb mõjuma, eesti rahvale. Täiesti kasutu ettevõt- mine. Ei tee see enam Jakobsoni väiksemaks. Jakobson on juba müüt, kin- nistunud legend, rahva sisse kindlalt kinnikasvanud osa. Jakobsoni teened on liiga suured, et miski tema poolt korda saadetud võiks veel üle kaaluda.

Eesti rahvas on ju imelik rahvas, hoiab oma väljapaistvaid poegi; see rahvas hindab esmajoonel head, heategu, unustab aga halva, ebameeldiva. Ta ei ole pika vihaga, ei kogu kurje mälestusi hingesoppi ega himusta sissi- mas koledaid käitumise kogu aeg. Ruttu ununeb kõik! Nagu on unune- nud, et 29. oktoobril 1905.a lasti Tallinnas Uuel Turul maha 94 inimest, haavata sai sadu; Eestimaa venelasest kuberner saatis miitinguliste kallale kaks roodu sõjaväge. Kuid see on juba teine teema.

Muide, ka Pätsu puhul vaidlevad mõningad ajaloolased üksteisega: tegi president õigesti 1940.a (ja 1939.a), et Vene riigile vastu ei hakanud, või tegi ta valesti. Paljusküsimustele vaidlus! Kuigi pool- ja vastuargumente, paistab, leidub.

Agas eks president oma kannatustega kõik võimalikud süüid ja patud, kui neid ei (ja eks ole neid igal inimesel!). Olid tema kannatused ju veel suurema kui keskmisel eestlasel — läbilõikes. Ja vaevast õnnestub K.Pätsi väiksemaks, tähtsusetumaks teha, ükskõik mis tõde päevavalgele ka ei kooruks. Pole ta käinud Moskvas meid maha müümas! Ja ei ta põge- nenud ka üle lahe.

Agas tõik, et niisugused küsimused ikka ja jälle esile kerkivad, viitab — ajalugu pole surnud ala ning ajaloolased isikud elavad selles edasi, ning arenevadki veel, põlvest põlve.

Sest ei saa me neist lahti!

JAAN KRUUSVALL

5. 08. kl 20 TÕRI
LAULUVALJAKUL
6. 08. kl 20 VILJANDI
LAULUVALJAKUL
7. 08. kl 20 PÄRNU
VALLIKÄÄRUS
8. 08. kl 20 TARTU
ÜLIKOOLI
KORVPALLIVALJAKUL
9. 08. kl 20 VÕRUS
10. 08. kl 20 PÕLTSAMAA
LAULUVALJAKUL
11. 08. kl 20 RAKVERE
VALLIMÄEL
13. 08. kl 20 PÕLVA
INTSIKURMU LAULULAVAL
15. 08. kl 19 TALLINNA
LINNAHALLIS

elav legend
"KULDNE TRIO"

jätav hüvasti suure
kodumaaga
tuttuues kontsert-show's
"HAPPY END".

Staare saadavad
tantsu- ja laulutrupp
"CÄNZMARUULI"
ning BIG-PUNK BAND
L.L. juhatusel
&
"CHARIZMA" (Rootsi)
BALTIC TOUR '91
BOSSE NIKOLAUSSEN —
bass, lead vocals
GÖRAN NIKOLAUSSEN —
guitar, vocals
JANNE NIKOLAUSSEN —
drums, vocals
MATS TÄRNFOR —
keyboards, vocals

Neiu, neiu, kuhu kipud? 12. lk on ikka autoriteetsetele inimestele, kelle arvamusel aastad ja elukogemus taga. Aga kui minu peast peod ja poisid välja võtta...

...siis jääb muidugi üsna palju vaba ruumi, see on selge. Aga üks midagi jää alles ka. Kui ma nüüd "Maalehes" kirjutama hakkam, võiksid lugejad minust peale nime rohkem teada. Ja üks õige Lõvi tähtkujus sündinud inimene ei saa ometi sellist võimalust — silma paista — mööda lasta: terve lehekülj, suur foto, mõned loevad ehk läbi.

Noor naisolevus (daamiks ei tihka ise ennast tituleerida), ajakirjanik, Lõvi, kellena ma ennast veel tunnen?

Vanematele olen ikka vist laps, kes aeg-ajalt püüab tõestada, et ta seda enam ei ole. Ühe aasta saan veel üliõpilase paljulubavas seisuses mööda saata. Sotsiaalse päritolu poolest olen maakas, täpsemalt virumaalane.

Ülikool?

Ülen ausalt, et tarkust taga nõudma ma ei läinud. Ülikool tundus mulle kindlaima teena ajakirjanikuks saamisel. Nüüd on raskuseks ümber asetatud — aeg-ajalt kahtlen, kas ajakirjanikuamet ikka on see kõige õigem. Aga ülikooli tulek on küll viimane, mida ma oma muidu "olekseid" täis pikitud elus kahetsema hakkam. Ülikool on tutvusringkond ja suhtlemine, keskkond, mis tahes-tahmata mõjub avardavalt. Ühteist saab muidugi loengutest ka.

Ajakirjanik? Kas ma üldse olen juba ajakirjanik?

Ajakirjanikuks saadakse vist enne diplomit. Enamus on midagi kirjutanud juba enne ülikooli astumist, igal aastal on praktika ja paljud töötavad juba enne lõpetamist.

Žurnalistikat ümbritseb mingi oreool, et sinna on väga raske sisse saada. Läksin proovima ainult sellepärast, et hiljem endale mitte etteheiteid teha, et miks ma ei läinud, äkki oleks vastu võetud.

Mult on küsitud, palju ma maksin, et sisse sain. Vahel on piinlikki oma eriala öelda — äkki mu isik purustab kellegi idealiseeritud ettekujutuse ajakirjanikest.

Varem mõtlesin, et saab igasuguste huvitavate inimestega suhelda, palju teada ja kõige kursis olla. Nüüd lohatan end mõttega, et küllap on ajakirjanikust õppima tulnud minu omadest naiivsemategi plaanidega. Tegelikult need "igasugused huvitavad inimesed" ajavad oma igapäevaseid tööasju ja enamasti on nad väga hõivatud. Jääb ainult loota, et nad mõistavad, et ajakirjanik ei ole tulnud mitte oma isiklikku uudishimu rahuldama, vaid teeb samuti tööd. Veel valitsevad inimeste vahel igasugused suhted, igati näeb asju omamoodi ja kusagilt kabinetist väljudes sirutub nurga tagant käsi, tõmbab su teise kabinetti ja siis selgitatakse, et tegelikult on asi hoopis nii... Ole siis objektiivne ja kirjuta nii, et keegi infarkti ei saaks. Ma ei kardaks sekeldusi ega kurje telefonikõnesid, kui ma oleks ise saajaprotseendilisel veendumusel oma arvamusel õiguses. Aga ühelt poolt kipub

alati aega asjaolude kontrollimiseks nappima, keegi on kuhugi ära sõitnud, lugu on aga järgmisle lehte planeeritud. Teiselt poolt polegi elus vist vastasseisu, kus ühel poolel oleks täielik õigus.

Teada saan ma iga uue looga tegelemisel praegu ennekõike, kui küündimatu ma olen. Ainult üsna paljuga kursis olla on tänu ajakirjanikutööle küll võimalik. Muus suhtes loodan ütlemisele, et elu õpetab. Seni kasvatan paksu nahka ja püüan jõudu-mööda niisama tarka nagu teha.

sest väsinuna tahaks olla ainult väike ja armas, kellegi laia selja varjus kartuleid koorida ja lapsi kantseldada. Aga kui mõelda, palju üks mees võiks enam-vähem ausalt teenida, et tal minu jaoks ka aega jääks ja et meie elatustase vastaks minu ambitsioonidele, siis tundub eluvõitluseks relvastumine paratamatu. Ja siis võibki vahel juhtuda, et mõni mürginool kodus valla pääseb või sõjakirves kalli kaasa varbale kukub.

Maakas? On seda üldse vaja eraldi välja tuua?

kem eemaldudes olen hakanud märkama ka erinevusi eri keskkondades valitsevate suhtumiste ja eluviiside vahel.

Missugune see piits siis oli?

Piits on vist geenides. Arvan, et isalt olen saanud auahnuse ja soovi elus edasi jõuda (ta ise võibolla vaidleb vastu), emapoolsest suguvõsast tuleb püüe hariduse järele. Vanaisa olevat tahtnud õppida, aga tema isa ei raatsinud selleks raha anda. Nii pidanudki minu õpihimuline vanaisa talupidajaks hakkama. Aga oma lastele suutis ta sisen-

Ei, nii ketserlikke mõtteid mul ei ole. Maal elamine isenesest ei tee kedagi rumalamaks, samuti ei vaidle ma vastu, et maainimestel on mitmeid häid omadusi, mida linnas nappima kipub. Kahjuks aga on viimaste aastakümnetega maale kogunenud palju inimesi, kes pole linnas hakkama saanud, sest maatööd olid enamuses primitiivsemad. Teiselt poolt on maal vähem haritud inimesi, sest neile pole seal tööd. Kui võtta üks keskmine maa-asula, palju on seal näiteks kõrgharidusega inimestele tööd? Kooli olemasolul (mitte keskkooli) kümnekond õpetajat, mõned põllumajandusspetsialistid... Minu klassis oli kolmel kõrgharitud ema: kaks õpetajat ja üks loomaarst. Statistika järgi oli eelmisel aastal 1000 elaniku kohta linnas kõrgharidus saja kaheksime ühel, maal ainult 21 inimesel. Kõrgharidus pole muidugi ainus näitaja, aga mingisuguse pildi inimese võime-test annab ta siiski.

Ja kui maal pole võimekaid vanemaid, pole ka võimekaid lapsi ja maalt ei minna enam linna õppima.

Miks "Maaleht"?

Olin esimesel kursusel, kui ML ilmuma hakkas ja millegipärast tundsin kohe, et see on minu leht. Seletaksin seda jälle päritolu kaudu, et ühest sotsiaalsest keskkonnast teise üleminek on aegavõttev protsess. Ütleme nii, et minu vanaisa tahtis, ema sai hariduse, aga jäi maale, ajakirjaniku elukutse tähendab sisuliselt linnaelu ja kuulumist intelligentsi hulka, ja et üleminekut pehmendada, siis "Maaleht".

Virumaa ja Pandivere...

Tavaliselt on igale inimesele tema kodukoht armas. Mingi fanaatiline virumaalane ma küll ei ole. Mis puutub ühtsesse Virumaasse, siis isiklikult minu puhul lahutab Virumaad ainult kaugekõne kood. Administratiivsed asjad võtavad aega, kui neist üldse asja saab ja tegelikult lähtubki kõik inimese sisetundest, kui paljut ta suudab omaks võtta. Virumaa linnadest meeldib mulle kõige rohkem Jõhvi, või õigemini ei ole seal peale raudteetõrjuse laga mulle veel midagi vastu hakanud. Kohtla-Järve vastu olen põhimõtteliselt: olen kindel, et ilma nõukogude võimuta seda mõtetust sinna poleks tekkinud. Narvast ei arva midagi, olen sealt ainult paar korda läbi sõitnud. Rakvere õnnetuseks on Tallinna lähedus — kummardatakse metropoli ja puudub stiimul ise oma elu huvitavaks muuta.

Lähem ma pärast lõpetamist kodukohta tagasi?

Ega mul selle vastu eriti midagi ei ole. Tallinnas meeldiks mulle küll rohkem, aga seal on inimesi minutagi üleliia. Juured peavad olema ühes kohas kindlalt, aga vahepealne mujal elamine — õppimine on nagu erinimelise energialaengu saamine. Tagasi tulles annab selle laengu ümbritsevale keskkonnale ära. Selline erinimelise laengu ehk teistsugune mõtlemisviis ja asjadesse suhtumine põhjustab muidugi pingeid. Siit tulebki noorte maailmaparandamise püüe. Laengu ammendumist on tavaks nimetada mandumiseks, pehmemalt kohanemiseks. Aga tulevad ju peale jälle uued noored uue mõtlemisviisiga, kes ei lase elul hapuks minna.

Neiu ELO MALMBERG

ise kuusin ise vastan

VÄINO MERESMAA foto

Naine?

Kui ma ajakirjanikust õppima läksin, hoiatas ema, et ära sa kursusevennaga abiellu, mis mehed need ajakirjanikud ka on. Sõbrannad inimestasid, kuidas ma toime tulen, see ju nii mehelik elukutse. Minu arvates pole asi elukutses, asi on naiste töötamise üldse. Töökoht teeb mõõdapääsmatuks sotsiaalse suhtlemise, vajaduse võita endale võimalikult soodne koht ühiskonnas. Vahel olelusvõitlu-

Ma ei tunne just päris niimoodi, et hobune on Kadriorus kammitsas, kuni ma kohvikus ja loomaaia käin, aga midagi ikkagi on ka. Esimesel ülikooliaastal ütles pealinnast pärit kursuseõde minu kodus ringi vaadates: "No pidi see alles piits olema, mis inimese siit kapsapõldude vahelt žurnalistikat õppima ajas!" Tookord oskasin selle peale ainult õlgu kehitada. Aja möödudes, ise nendest kapsapõldudest üha roho-

dada püüdu hariduse järele ja minu ema ja tädi on kõrgkooli lõpetanud. Tädi olevat oodanud vaootsal, kuni vanaisal põld küntud ja saanud tädi nautuke raha kaasa anda. Ema lugenud kord oma viimaseid kopikaid kokku ja leidnud, et üle tee kalapoest ühe kala peaks saama, poe trepile minestanud aga nälja pärast ära.

Ega ma ometi ei arva, et maainimesed teistest rumalamad on?

O/ü "KIILI AUTOVEOD"

osutab TRANSPORDITEENUSEID,

müüb autobussi PAZ 672 kap remonti vajava dokumentidega KERE,
müüb sobiva vastukauba korral töökorras KALLURID MAZ 503 ja GAZ 53B,
rem vajava KRAANA KC 2561E,
lõpetamata kap remonditud AUTOBUSSI JELZ 041E (uus diiselmootor).

Sobiv vastukaup:

töökorras AUTOBUSS LAZ või RAF,
MADEL- või SADULAUTO MAZ ja ZIL,
9 m või pikem POOLHAAGIS, SÕIDUAUTO TÖSTUK jm.

Meie aadress: Harju mk, Saku kn, Kiili.
Tel 72 03 61, 72 03 72.

12. kl lõpetanud noormehed ja neid!

Ainult sel aastal

VÄIKE-MAARJA PÕLLUTÖÖKOOLIS

- võite ühe aastaga õppida talupidamist,
- näete, kuidas töötab Soome "Sampo" kombain,
- tutvute Soome firma "Antti" kuivatiga,
- saate mitmesuguseid teadmisi põlluharimisest, aia hooldamisest, maja ehitamisest, metsandusest, mesindusest, loomakasvatusest, lapse hooldamisest jne.

Hea tahtmise korral võite end täiendada Soomes.

Tulge ja te ei kahetse!

Kooli aadress: Lääne-Virumaa,
Väike-Maarja, Pikk t 7.
Info tel 6 10 92, 6 10 75.

Kõigis ajalehekioskites müügil "Perekonnalehe" eriväljaanne HOIDISED.

Osta elukogenud perenaise Elle Reederi
100 soovitud kõrvõimalike toiduainete
säilitamiseks
ja nälg hoiab talvel Sinu kodust eemale.

Pakume eksporditud TRAKTOREID

(Soome kabiin, Taani juhtimismeh.,
24 V starter jm täiendused).

"BELARUS 505" 45 000 rbl,
"BELARUS 525" 65 000 rbl,
"Belarus 825" 85 000 rbl.

Türi EPT firmateenindus "Belarus".
Türi, Tehnika 3, tel 7 86 12, 7 82 54.

Eesti Vabariigi Põllumajandusministeerium
kuulutab välja **k o n k u r s i**
TTK "Eesti Maaviljelus" Erikonstrueerimisbüroo
Ambia Biopreparaatide Katselabori

TERVIKVARA RENDILEANDMISEKS.

Sõovijatel palume esitada taotlused kirjalikult
10 päeva jooksul pärast kuulutuse ilmumist
aadressil 200105 Tallinn, Lai 39/41.

Info tel 60 91 97.

PALIVERE EHITUS- MATERJALIDE TEHAS

tänab kõiki individuaal-
ehitajaid ja ettevõtete
ning asutuste juhte,
kes vastasid
"MAALEHES" ilmunud
küsitlusele
meil toodetavate
silikatsioonplokide
vajaduse
kohta lähiaastateks.
Vastavalt küsitluse
tingimustele
loositi kõigi vastajate vahel
tasuta välja 25 m³
silikatsioonplokke.
Võitjaks osutus HELLE
HARJAKAS,
elukoht Pärnu,
Pihlaka t 11.
Võitjal palume võtta
melega ühendust
tel 9 43 67,
Palivere Ehitusmaterjalide
Tehas.

HARJU
ASFALTBETÖÖNITEHAS
m ü ü b
SADULVEOKI KAMAZ 5410.
Info tel 77 15 17, Laur.

Viljandi maakonna
KOLHOOS "KINDEL TEE"
vahetab uue
TRAKTORI MTZ 80L uue
VAZ 2121 vastu ja uue
KALLURIAUTO ZIL 4502
uue SÕIDUAUTO vastu.
Teatada Viljandi
tel 7 54 41, 7 54 45.

Väikefirma müüb
rublade või valuuta eest
uue ESKAVAATORI ETZ
165A
(MTZ 82 baasil) või vahetab
"Avia" A 21, KAMAZ-portsi või
-SADULA vastu.
KI 8—17 Pärnu tel 4 20 01.

Ehitusfirma vahetab
1 tonni VALGET
import FASSAADIVÄRVI
sama koguse PUNASE
FASSAADIVÄRVI vastu.
Info tel 55 74 00, 55 60 03.

Aktsiaselts "VET"
üürib 1- või 2toal
KORTERI Keilas.
Tel 74 48 13.

Jõgevamaa
EDNLA KOLHOOS
müüb kaks
KOMBAINI KKY 2 või
vahetab KÄRU MMZ 771
või OZTP 3555 vastu.
Tel 4 77 36, 4 77 39.

Vahetada rem vajav
KALLUR MAZ 5549,
KALLUR GAZ 3305,
PORTE GAZ 52,
FURGOON GAZ 52 04
sõidukõlbliku ZIL KALLURI
ja PORTE GAZ 53 vastu.

Vuugime
Narva väikeplokki.
Tasu kokkuleppel.
Info ja tellimine
tel Rapla 3 61 35
(kl 11—16).

Ulatusliku loomepärandiga prosaist ja näitekirjanik August Mälg (1900—1987) on eesti silmapaistvamaid ranna- ja taluelu kujutajaid. Ta kirjutas selle teema läbi kolm korda — naturalistlik-ühiskonnakriitiliselt ("Kivine pesa"), siis arhaiseeriv-optimistlikult (rannatrilooogia eesotsas romaaniga "Õitsev meri") ja lõpuks inimelu kainelt kogu selle igapäevasuses valgustades (paguluses ilmunud "Päike küla kohal" ja "Toomas Tamm"). Kunstiliselt kõige õnnestunumad on kirjaniku rannaainelised novellid ("Rannajutud"). Oma pika elutöö lõpupoolel jõudis kirjanik avaldada ka kaks köidet mälestusi ("Hommikust keskpäevani" ja "Peale päevapööret"); viimati mainitu esimene peatükk tulebki allpool avaldamisele.

Intensiivse loomingulise tegevuse kõrval oli Mälg 1935. aastani Saaremaal koolitööl, siis aga jäi vabakutseliseks, asus Tallinna ja võttis osa vabariigi poliitikaalust. Saatus tahtis, et Saaremaal põlvkonnast eemal seisnud koolijuhataja hakkas just Tallinnas talupidajaks. Asjakäik oli järgmine.

Nimelt hariti 1930ndate aastate teisel poolel linnalähedases Õismäe rabas valitsuse poolt üles ning hoonestati 3,4 hektarilise LAGLE uudistalu (praegu Taela t 5). See kavatses annetada kirjanikule, kes on kõige õnnestunumalt kujutanud maaelu. Rahva teadvuses kuulus eesti parima kirjaniku ning maaelukujutaja maine ligi 100protsendiliselt A.H.Tammsaarele, "Tõe ja õiguse" autorile. Talu sai siiski Mälg. Sellele lahendusele mõjusid kaasa teatavad poliitilised taustategurid. Nimelt kuulus Mälg ainukesse nimeka kirjanikuna Rahvus- ja järgnenud Riigikogusse ja sellisena oli autoritaarsel võimul põhjust just teda premeerida. On andmeid, et seetõttu muudeti ka kirjanikutalu põhimäärust. Kui selles seisib esialgu säte, et Lagle saab see, kes on hästi kujutanud maarahva elu, siis lõpprediktsioonis nähti ette anda Lagle kirjanikule, "kes on kõige paremini kujutanud ranna- ja maarahva elu".

Siin avaldatud peatüki esimeses lauses kinnitab Mälg, et talu on tal- le kingitud Vabariigi presidendi (tollal tegelikult riigihoidja) K.Pätsi poolt. Juriidiliselt valis Lagle eluue rentniku kandidaadi siiski Raamatufondi juhatus 24. novembril 1937, kuid sellel polnud vabu käsi — talu saaja oli ülalpool tsiteeritud põhimäärusega juba ette ära otsustatud (teist rannaelu põhjalikku kujutajat eesti kirjanike hulgas polnud). Et Tammsaaret ei võidud täiesti maha vaikida, lubati talle ehitada suvila, mis aga Eesti saatusaastate pealetuleku ning kirjaniku varstise surma tõttu ei saanud kunagi teoks. Muidugi oli kõrgema võimu valikul ka tõsine õigustus: täiesti linnastunud Tammsaare perekond oleks Laglele vaevalt hakanud lehma, sigu ja kanu pidama ning nende saadusi turustama, nagu seda tegid maaeluga hoopis rohkem seotud täies tööjõus olevad Mälgud. Sõiti jäetud talusid aga tolaeagne avalik arvamus ei sallinud.

Oma mälestustes kirjutab Mälg, et Laglega autastustamine tuli talle täiesti ootamatult ning elukohavahetus väljastpoolt pealesunnituna, kinnitas koguni: "Olin sattunud sundseisundisse..." Pole võimalik kindlaks määrata, kuivõrd puhta kullana tuleb seda väidet võtta. (Kõos perekonnaga Tallinna asumiseks oli tal kui ülespoole pürgival avaliku elu tegelasel soliidset eluaset vaja.) Igatahes leiame ka siin avaldatud peatükis kriitikat nii talu kui maja juures esinenud soovida- jätiste ning puuduste kohta. Asjal on aga ka teine külg. Ajalooliselt vaadates polnud ühtki eesti kirjanikku nii suure autasuga esile tõste- tud: Lagle majade ehitus koos maaparandusega maksis 30 000 krooni. Sellele lisaks muretses valitsus veel alakorruusele stiilse mööbli. Võrdluseks oli öeldud, et 1930ndate aastate keskel kirjanikele (Tamm- saare, Metsnark) väljaantud Riigivanema I auhind oli kõigest 1500 kr.

AARNE VINKEL,
filoloogiadoktor

Uues elupaigas

August Mälg

1.

"Lagle talu" — nii oli ametlikult selle koha nimi, mis 1937. aastal anne- tati mulle Vabariigi presidendi poolt. Seega oli minu edaspidiseks eluase- meks määratud selle talu asukoht Tallinna külje all, Õismäe kõrgraba ser- val, Kopli lahe ja Rocca al Mare pargi ääres. Õieti polnud see aga ei "lag- le" ega "talu", vaid kirjanikule kingituse otstarbeks ehitatud suurejooneli- selt kavandatud hooned — maalapil, mille suurus oli kolm ja pool hektarit ja mis muide polnud ka mingi "Õismäe", vaid senini tühjalt seisnud kõrgra- baline maa.

Juba Saaremaal olles küsisin prof Vasaralt, kes Haridusministeeriumi teaduse ja kunsti osakonna juhatajana oli selles asjas olnud minuga ühendusepidajaks, et miks nad seda ühe kirjaniku jaoks nii kulukalt elu- ja elupaika nimetavad taluks.

— Kuule, ma ei tea, — ütles ta. — See oli kohe alguses selle nime all käigus. Võibolla sellepärast, et kuigi see on linna maa, asetseb ta väljastpoolt linna administratiivpiire. Võib ka olla, et see lihtsalt meeldis vanahärrale (presidendile) teda niimoodi nimetada. Kas see pole lõpuks ükskõik, kuidas seda paberitel nimetatakse?

Muidugi oli see ükskõik. Hooned näisid igatahes toredad, niipalju kui ajalehes avaldatud pildi järgi võis otsustada. Pealegi olin saanud selle ju kingitusena ja see tuli vastu võtta nagu ta oli — talu või mitte talu. Kuid ta nime esimene poolgi huvitas mind.

— Kes talle selle "Lagle"-nime pani? — küsisin.

— Ma ei tea. Võibolla president ise või mõned nõumehed!

— Jah, aga mispärast Lagle?

— Võibolla sellepärast, et hooned on niisugused — valged.

— Aga lagle ei ole ju valge.

— Ei ole valge? — küsis hääl telefonis. Ta oli ajaloo professor ega teadnud, mis värvi üks või teine linn just on. Niisiis seletasin, et on olemas must-hall lagle ja ka teine liik — tumekirju, valgete põskedega, aga ei ühtegi valget. Pealegi on see ainult läbilennulind...

Pärast lühikest vaikust tuli vastus, et see on siis küll natuke viltu.

— Kuid nimi on ju muidu üsna kena, — ütles siis.

Jah, nimel iseendast polnud viga. Ei ka hoonetel ega nende asukohal. Rohkemat ma esitsa ei teadnud, sest ma asusin Saaremaal, majad ja maa aga Tallinna juures. Pidi mõelduma veel umbes pool aastat, enne kui tulin Tallinna ja sain võimaluse kõike oma silmaga näha.

Kinkeotsus oli tehtud 1937. aasta sügisel.

Ma ütlesin juba alguses, et mul pole mõtet ega praktiliselt võimalikki kohe sinna asuda. Mu abikaasa oli Lümmandas kooliõpetajaametis ega saanud sealt lahkuda enne kevadet. Ka minul polnud mingit isu minna ja asuda vastu talve üksinda nendesse paljutoalistesse ruumidesse. Pealegi olid tulemas Riigivolikogu valimised ja mul oli ju vaja olla oma valimisringkonnas, kui ma tahtsin kandideerida. Ja ma tahtsin, nüüd enam kui varem. See sobis ju ka uude elukohta asumisega hästi, sest Laglelt Toompeale oli ainult neli kilomeetrit ja Riigikogus töötamine niisiis üsna käepärane. Teiseks pidin ju mõtlema ka majanduslikult, sest uue elu algus uues kohas, väliselt toredates, kuid muidu alles tühjades hoonetes nõudis ju asumiseks ja sisutamiseks kulusid, milliseid Riigivolikogu liikme palk aitaks kaanida. Abikaasale oli lubatud juba teist aastat enam koolijuhataja. Mul polnud enam tema palgast üksi ei jätkunud, ei ka minu tuludest kirjanikuna, sest elu selles uues paigas nõudis kindlasti mitmeti suuremaid väljaminekuid kui need, millega seni olin harjunud.

Nii mõõdus talv rahutuses, nagu oleksin kusagil raudteejaamas — ootamas. Nii see ju oligi, ehkki elasime edasi koolijuhataja mugavas korteris, kuigi ma polnud juba teist aastat enam koolijuhataja. Mul polnud enam klassi minekut, kuigi kuulsin endiselt õpilaste suminat nagu mingi jõe voolu ukse taga koridoridest, kui oli vahetunniaeg.

Mul endal oli neil päevil kalendri ja kella järgi arvestades vaba aega rohkem kui kunagi varem. Polnud suurt tegemist ka Riigikogu valimistel. Et ma eelmistel valimistel Rahvuskogusse olin saanud enam kui kolmeneljandikulise häälteenamuse, ja seda maavanema ja tuntud põllumeestekogude tegelase vastu, siis nüüd ei kerkinud valimispiirkonnas esile üldse teisi kandidaate. Nii lahenes see küsimus nagu iseenesest. Muidugi pidin valimispiirkonnas siin-seal ennast näitama, kuid see oli enam vaheldus kui vaevanägemine.

Ühtlasi püüdsin kasutada nüüd oma rohkemat vaba aega ka loominguks, kuid see polnud enam nii lihtne. Olin oma mõtetega juba nagu teel uue elu juurde. Teha ei saanud ma ju sel alal midagi, aga mõtted surusid endid ligi. Oli selge, et selles olukorras oli parem mitte asuda mingi pikema kirjanikusliku töö juurde. Niisiis kirjutasin minevikuainelisi novelle mõõdukas aegade elust rannas ja merel, mis ilmusid 1938. a pealkirja all "Mere tuultes". Osa neist oli juba varem olnud peas liikumas või juba poolvalmis. Mul oli aga siiski hea meel, et ma sel nii põhjaliku elu- ja olemisemutuse eelisel talvel siiski jaksasin nendega toime tulla ja — enda ja teiste arvates üsna edukalt.

Kevadel 1938 tuli siis ümberasumine.

— Kas on hea meel? — küsis enam kui üks mu lähedasist.

— Millest? Ümberasumisest? Ei, ei olnud.

— See on ju suur asi, — öeldi.

Auhinnatalu saamine? Muidugi. See oli suur asi, kuid asus kusagil eemal, nagu atmosfääris. Ning vahemaa endise ja selle uue vahel tundus kasvavat üha pikemaks ja eluvahetus üha nõudlikumaks. Ei, see polnud nii lihtne, see üleminek ühest elust teise. Pealegi kui see tuli ootamatult ja väljastpoolt.

Muidu on ju nii, et inimene ise kavatseb ja plaanitseb, kahtleb ja otsustab ning läheb siis selle otsuse teed, kuigi see iga kord ei ole kõige õnnelikum ja õigem. Nii olin tulnud Sõrvest Mõntu mõisahoonest Lümmandas koolimajja, kuigi Tartust oma uue õpetajakutsega tulles olin mõelnud, et kas nüüd ei oleks aeg asuda Tartu või Tallinna. Samuti nüüd, kus olin oma koduvallas kodunenud, tuli asumine Tallinna, või õigemini — sellele nii lähedale, et võisin end seal lugeda peaaegu selle linna elanikuks, elukohaga oma auhinnahoones — Laglel.

Sinna asumine polnud aga nii päris lihtne.

Kõige heameele ja elevuse juures, mille autasu saamine endaga kaasa tõi, tundsin sinna asumisele mõeldes oma hingesügavuses ometigi mingit tõrksust. Võibolla sellepärast, et see polnud minu enda kavatsed, vaid tuli väljastpoolt? Ja oli nii määrav ning lõplik.

Mõtlesin, et kui mulle oleks annetatud korter kuskil Tallinnas, oleks sinna asumine üliõnnelik. See poleks nii saatuslik ning siduv, kui see oli Lagle, mis oli antud mulle päranduslikuks eraomandiks ning oli seega mulle ühtlasi sündsaatuseks kogu järeleoleva elu jaoks.

Nii või teisiti — sinna asumise päev aina lähenes ja lähenes.

(Järgneb)

Vahetada vähest rem vajav
SADULAUTO KAZ 608B
samaväärse IŽ 2715, UAZ
või RAFTÜPI AUTO vastu.
Võimalikud muud varandid.
Info Pärnu tel 4 39 05
(peamehaanik).

A/s "BALTIKA"
sõlmib lepinguid
sõjaka
varustamiseks
LIHATOODETE ja VORSTIDE
ning JUURVILJAGA
(kokkuleppehindadega).
Tallinn, Veerenni 24,
tel 68 37 93, 68 32 92.

A/s "PÕLVA PIIM"
otsib suuremahuliste
SEINAPLAATIMISTÖÖDE
TEOSTAJAT.
Info tel 8 230 9 57 04.

KOSE
PÕLLUMAJANDUSKOOL
ootab rajatavasse
ÕPPETALUSSE
hakkajat ja energilist
PEREKONDA.
Info tel 75 42 22, 77 11 97.

"KALJU" KOLHOOS
vajab
LÜPSJAT.
Kindlustatakse
elamispiinnaga.
Info Viljandi tel 9 72 70
ja 9 72 20
või tulla kohapeale.

Jõgeva maakonna
SADUKÜLA SOVHOOS
võtab tööle
ENERGEETIKU.
Läbi rääkima tulla kohale.
Info tel Jõgeva 3 86 40.
Samas müüa
suuremas koguses
Valgevene TAPEETI.

Jõgeva maakonna
RANNA ÜHISMAJAND
vajab kiiresti
PEAZOOTEHNIKUT
(väike kari),
SELEKTSIONÄÄRI-
ZOOTEHNIKUT
ja ENERGEETIKUT.
Läbirääkimisteks tulla
kohapeale.
Jõgeva mk, Lümäti.
Info tel 3 45 32, 3 45 29.

Aktsiaselts
VIRUMAA METSATÖÖSTUS
pakub tööd
RAIETÖÖLISTELE
(langetajatele)
ja TRAKTORISTIDELE
metsa kokku- ja väljaveol.
Korralikel töölistel
korralikud palgad.
Korterivõimalus ehitatavas
majas.
Teated tel Rakvere
4 50 57, 4 35 86.
Rakvere, Tallinna 30.

KAMBJA SOVHOOS
Tartumaal
pakub tööd
SUURFARMI JUHATAJALE
(platsilüps, noorkari).
Elamiseks korter ridaelamus.
Info tel 1 62 74.

A/s "AIGIS"

korraldab alates augustikuust
ANTIKESEMETE ja VANADE RAAMATUTE
oksione.

Oksjonile võetakse
Eesti-aegset ja välis-Eesti KIRJANDUST,
vanu MAALE ja GRAAFIKAT,
IKOONE, MEDALEID, AUMÄRKE,
PORTSELANI, KLAASI ja teisi
KUNSTIVÄÄRTUSEGA ESEMEID.

Info Tallinn, Väike-Karja 7—4, III korrus
kl 13—20 tel 44 23 75.

Taluperemehed!

PÄRNU KOLHOOSIDEVAHELINE SEAFARM

ostab TERAVALJA.

Koristusperioodil ostetakse ka

KUIVATAMATA TERAVALJA.

Kvaliteetse aidakuiva teravilja hind 60 kop/kg.
Talunikud, kes enne 15. augustit lepingu sõlmivad,
saavad lepingutasu.

Teatada kirjalikult 203600 Pärnu mk, Sauga kn
või tel 4 30 02, 6 16 71.

SR "PÕLEVIKU" ASTROLOOGIAKOOLI
(asut 1990. a sügisel)

kaugõppeosakond

kutsub kõiki huvilisi kogu Eestimaalt õppima

ASTROLOOGIAT.

Kirjutada 200039 Tallinn, pk 5453.
Helist teisipäeviti kl 15—20 tel 69 18 37.

M ü ü a

remontivajavad SÕIDUAUTOD

VAZ 21013 — 14 000 rbl
VAZ 2103 — 13 000 rbl

uus SÕIDUAUTO JÄRELHAAGIS — 3 800 rbl
töökorras KALLUR ZIL — 28 000 rbl

PLEKKDETAILIDE KOMPLEKT VAZ 2106
kere remondiks (uksed, põhi,
lonžeronid, esi- ja tagakapott jms) — 9 200 rbl

Kontakttelefon 51 28 77.

Harjumaa a/s "KINDLUS"

võtab tööle

LÜPSJA ja KARJAKU
(soovit perek).

Korter ridaelamus. Palk kokkuleppel.

Info tel 74 98 32.

Meie aadress: Harjumaa, Saue kn, Kiia k.

A/s "GALASOFT" pakub

- väikefirma komplektset raamatupidamise programmipaketti VERP,
- Clipper 5.0 firma originaalpaketti litsentsi ja kirjeldusega (kuni 15. augustini soodsa hinnaga — 13 990 rbl + käibemaks).

Info kl 9—11 Tallinna tel 52 72 34.

AUTOD

Vahet pakendis küjgkorviga "Jawa" voodrilaudade vastu. 200106 "Maaleht", kood 78.

Soovin osta küjgkorviga mootorratta M või K 750 cm³. Teat kirja teel Lääne-Virumaa, Kunda sijk, Selja, pk 25. Raam.

Töökorras MTZ 52 ja vana VAZ 2101 vahet uema sõiduauto vastu. Aravete tel 3 26 86. Tuits.

Ostan kuni 1940.a väljalastud sõiduauto "Mercedes", BMW, "Horch" ja mootorratta "Sündap", BMW. (Võib pakkuda ka teisi marke). Soovi korral vastu anda heas korras välismaine sõiduauto või muud vajalikku. Teat kirjal 200021 Tallinn, Ranniku tee 48b—12 või helist tööpe tel 43 76 03. H.Janson.

Müüa GAZ 21 uus mootor. 200106 "Maaleht", kood 132 või E ki 17—18 tel 21 16 18.

Müüa odavalt veoauto KRAZ 219B (ilma kastita). Tel 52 75 13. Alar.

Vahet "Moskvitš 412IE" (1990.a) T25, T40AM või MTZtööpi traktori vastu. Pärnu mk tel 9 63 18.

Müüa uus KAMAZ 5320, samas ostan uue GAZ 2410 ja UAZ 469. Hommikuti tel 53 60 33, 43 92 63. Piip.

Müüa GAZ A A kap rem mootor, hobuserakke ja põllutööriistad. 200106 "Maaleht", kood 136

Müüa avariine VAZ 2102. Harju mk, Nissi kn, Ellamaa. Tel 3 92 28. Suharov.

Müüa või vahet ZAZ 968M, SAZ 3503, T 28 haakeinventar ja paar "Progress" 2M mootoriga VAZ 07-09 või M 2141 vastu. Variandid. Lääne-Virumaa tel 8 232 9 62 44.

Vahet "Avia A31 KST" talutehnika vastu. 200106 "Maaleht", kood 133.

Müüa MAZ 200 ja ZAZ 965A. Rapla mk, Vana-Vigala. Andres Tõldmaker.

Vahet heas korras kaubabussi ERAZ 762 (1985.a vi) sõiduautoga. Tel õhtuti 77 45 54.

Müüa VAZ 2105 (1986.a, eksport) ja saag "Ural". 200106 "Maaleht", kood 29.

Müüa uus frontaalladur TO 18A. Tel (232) 4 59 46.

Ostan KAMAZi kasti 6,1 m, haagise, pikend kabiini, "Fiskarsi" "Belaruss" kopa jt ehitusseadmeid ja masinaid. Tel 60 16 44. Sauna.

Vahet GAZ 51 (uus mootor 52, rohkesti tagavaraosasid) traktori MTZ 82 või 52 vastu. Võib vajada vähest remonti. Kirjal 203014 Harju mk, Kuusalu vald, Muuksi k, Toomani t. R.Mürk.

Heas sõidukorras GAZ 69 (kap rem 1991.a) vahet VAZtööpi sõiduauto vastu. Tel Tin 21 47 18 (õhtuti).

Vahet "Ural 375" MTZ 82 vastu. 200106 "Maaleht", kood 145.

Müüa ZAZ 968 (60 000 km). Helist Tin tel 21 29 57. Kaasik.

Müüa väga heas sõidukorras furgoonauto "Mercedes Benz" (82.a, sõitn 200 000 km, lisakummid, varustus, disain). Tel Tin 21 75 05.

Ostan sõidukorras VAZ 2101, 03, 05 (võib vajada vähest rem). 200902 Tallinn, nõudm. Piit.

Müüa korras VAZ 2102 (1973). 200106 "Maaleht", kood 110.

Müün või vahet heas sõidukorras GAZ 52 kalluri ehituspalkide vastu. 200001, pk 3313.

Vahet "Moksvitš", VAZi või "Niva" kummid 205/70 R14 kummide vastu või ostan. Vahet VAZ nokkijad "Volga" nokkijate vastu (nael). Viljandi tel 5 74 87.

Müüa kiiresti 85.a buss TA 6 (GAZ 52 mootor, sobib ka C kat lubadega sõiduks). Võimalikud variandid. Tel Tin 21 52 15. Koppel.

Müüa remontivajav tehn passita "Volga" GAZ 21. Kirjal 200029 Tallinn, Sõpruse pst 200—46.

Müüa GAZ 52 mootor (uus). Tartu, Kõutri 16, kood 331.

Vahet m/paadi "Progress" sõiduauto haagise vastu. Võru mk, Võru-Rõuge t, Jugo peat. Möksl.

Müüa soodsalt autohaagis. Võru Postimaja. Võru kood 102.

Müüa paberiteta mootorrattas "Dnepr". Virtsu sijk, Vee 5—2.

Müüa suuremat rem vajav VAZ 2101. Õhtuti Viljandi tel 4 62 85.

TRAKTORID

Omaehitatud 4rataga traktor koos agregaatidega vahetada uema VAZi või GAZ 53 vastu või müüa. Võru Postimaja, Võru kood 103.

Soovin traktori T 40AM. Vastu pakun ehitusmaterjali. Info tööpe Põlva tel 3 58 03 või kirjutada: Põlvamaa, Leevi side. Vaarask.

LOOMAD

Müüa 6 k emane rotveileri kutsikas. Tallinn, Vana-Viru 15—17. Öun.

Müüa 1,5a paaritatud mullikas. Tin tel 52 09 08, Rapla tel 3 22 58.

Odavalt müüa 3 k emane laika kutsikas. Tin tel 55 22 34.

Müüa elus sead ja aastased pullid. Põitsamaa, Pajusi sijk, Luige k. Jürgenson.

Müüa kolmevärvilise eesti hagija EKL tõupaberitega kutsikad. Tartu mk, Nõo v, Meeri k. Tel 1 04 59. Lipping.

Müüa 2 k puhatõulised kollikutsikad. Harjumaa, Anija, Soodla k. Tel 6 62 34. Loik.

Müüa lambaid ja lambapügamismasin. Peale ki 22 Rapla tel 7 54 18.

Müüa 10.a hea tööhobune. Tel 8 247 7 97 04. Täht.

Müüa tõutunnistusega lõuna-vene lambakoera kutsikad. Helist tööpe ki 8—17 tel 43 38 97. Auser.

Vahet noore ute (e mustapealine) nudi soku vastu. Tigedat mitte pakkuda. Helist tööpe tel 43 38 97.

Müüa 2 lehma koos lüpsimasinaga ja pulvasikas. Harjumaa, Padise, Laane k. Koppelmann.

Müüa Kennelliidu tõupaberitega lühikeseks taksikoera kutsikad. Rapla mk, Kuimetsa, tel 4 66 35. Toom.

Müüa lüpsilehmi, pulvasikaid, noorloomi. Rakvere, pk 200. "Nelli Teataja", kood 7059.

Müüa pekingi koera kutsikad ja Narva tuhaplokid. Keila, Lepa 8. Mesi.

Müüa suure musta koera kutsikad (ema njuufa, isa must terjer). Ki 8—11 tel 72 03 36. Eero.

Müüa 1,3 a tõutunnistusega bokser (emane). Tel 51 29 03. Vaher.

Mppa tõupuhtad saksa lambakoera kutsikad (vanemad dresseeritud). Tel 32 10 70.

Ostan lambaid. 200106 "Maaleht", kood 93.

Müüa haned. Helist tööpe ki 10—12 Tin tel 44 92 71. Terras.

Müüa lambakoera kutsikad, uus "Nysa" mootor ja ZAZ 968. 200019 Muuga põik 6. Varm.

Müüa njuufaundlandi kutsikad. Keila tel 74 54 23.

Müüa tõutunnistusega eesti hagija kutsikad. Rannu juustutööstus, Meos. Tööpe ki 8.30—16 tel 5 48 35.

Müüa kaks pulli (ca 450 kg). Viljandi mk, enne Õisut 1 km. Remmel.

Müüa isane ida-euroopa laika kutsikas. Jõgevamaa tel 5 73 80. T.Kens.

MITMESUGUST

Vahet uue motokultivaatori "Rex-Maxi" (7,6 hj) uue sügavkülmiku vastu. Teat kirjal Türi, S-Puistee 8—12. Sepp.

Müüa 40 tm okaspuupalki. Helist peale ki 21 tel Rakvere 6 62 22, 7 41 89.

Müüa "Pioneer" pliit. Tin tel õhtuti 53 46 98. Silvi.

Ostan taastamiseks vesiveski või vahet talukoha vastu. Järvamaa, Pärnu tee 58, pk 38, kood 235.

Müüa el mootorid 2,2 kW 1400 p/min, 3 ja 5,5 kW 2800 p/min, el kaabli 4x6 mm². Tallinn, Tõöstuse 5—1.

Asutusele üürile anda katusekivide masin. 200106 "Maaleht", kood 136

Müün jõusööta. "Eesti Ekspress", kood 5059.

Müüa rootsi tööpi klaasitud aknad 960x960 16 tk projektile "Suvi". Tel 65 03 82. Tuvike.

Vahet 5 tm kuiva servatud lauda eterniidi vastu või müüa. Harju mk tel 3 65 91 (ki 8—10).

Vahet alavörku, puitkiudplaati, min vatti "Pioneer" pliidi vastu. 200106 "Maaleht", kood 135.

Müüa väike Saksa heinapress (tagavaraosad); DT 55A (kaks mootorit, tagasilad, käigukastid), universaalne külvik eraldi vilja ja granuleeritud väetise ning heinasemne külviks; veetav Saksa küpsikann (tagavaraimpulsaatorid 4 tk); uus greiferaadur PT 0,8 (palgilojad, kaevamiskopp, põhuhäärats). Teha pakkumised. 200106 "Maaleht", kood 134.

Vahet (pakend) sügavkülmik (120 l) uue "Partner" sae vastu. 200004, pk 1571.

Müüa tigudiivan komplektis magamistugitooli ja tumbaga. Rapla tel 5 64 43.

Noor õppinud sulane otsib töökohta mõnes Pärnumaa talus. Virtsu sijk, Vee 5—2, tel 8 244 2 11 80.

Müüa soodsalt "Avia 31". Info tel 21 05 43.

LUGUPEETUD NOORED!
ÕPPIGE AMET 2. KUTSEKESKKOOLIS

9klassilise haridusega on õppeaeg 3 aastat.

Lõpetajad saavad keskkariduse ja eriala:

- SIDEOPERAATOR — tütarlapsed
- TELEGRAFIIST — tütarlapsed
- RADIOFIKATSIOONI JA TELEFONISIDE
- ELEKTRIK — noormehed

Stipendium 40 rbl kuus.

Keskkaridusega on õppeaeg 1 aasta:

- SIDEOPERAATOR
- AEDVILJAKASVATAJA (biotõrje oskustega)
- HALJASTAJA
- LILLEKASVATAJA
- FOTOGRAAF
- SEKRETÄR-MASINAKIRJUTAJA

Stipendium 50 rbl kuus.

Vastuvõtueksameid ei ole. Koolil on ühiselamu ja söökla. Tasuliste tööde eest makstakse lisatasu.

Haljastaja, aedviljakasvataja ja lillekasvataja eriala parematel välispraktika võimalus.

Kooli astumiseks esitada: AVALDUS, HARIDUS-TUNNISTUS (originaal), TÕEND (tervisliku seisundi kohta 086 U), ISELOOMUSTUS, 6 FOTOT (3x4), SUUNAMISKIRI (kui on), TÕEND SISSEKIRJUTUSE KOHTA (alla 16 a vanustel), PASS, SÜNNITUNNISTUS (esitada isiklikult).

Õppetöö algab 2. septembril.

Kooli aadress: 200038 Tallinn, Partisani 10.

Info tel 32 13 07, 21 86 92.

Sõita 35., 56., 50. või 7. bussiga Ümera või Partisani peatusse.

Aktsiaselts ostab uue Super MAZI TÄISKOMPLEKTSE KABIINI. Tel 8 243 5 44 27. Ants.

KUREMAA ST pakub tööd SUURFARMI JUHATAJALE ja KARJAKULE. Info tel 3 23 32, 3 23 30. 202360 Jõgeva mk, Kuremaa.

Ostan MTZtööpi traktori ja YA3 452. Info tel 21 05 43.

Müüa Soome viimistlusmaterjalidega klaasplastist SÕUDEPAATE (pikkus 4,5 m). Tööpe tel 59 60 54.

Vahetada uus M 412 uue UAZ 469 vastu. Võimalikud variandid (IŽ 2715; CO₂ keevitus). Teat tel (8 232) 6 62 73.

Lääne maakonna "SÕPRUSE" KOLHOOS võtab tööle LÜPSJAJA, VASIKATALITAJAJA ja SEATALITAJAJA. Kindlustame kõigi mugavustega korteriga. Samas müüa ARVUTI "Robotron 1720". Info tel 9 64 67, 9 61 38.

PEREMEE! Kui Sinu võsastunud karjamaal on LEPPA (ladva mõõt vähemalt 14 cm ja pikkus 3,6 m, sirge ja oksteta), siis müü see meile. Hind on soodne. Helist tööpe Tin tel 45 03 92.

Müüme soodsa hinnaga LÜPSILEHMI. Info tööpe ki 8—12 Rapla tel 7 25 41.

ETKVL keemiakombinaat "ORTO" ostab kokku täiskuivi TAKJAJUURI hinnaga 7.50 rbl/kg. Info tel 43 84 38, 43 88 56. Kogutud juured võetakse vastu Tallinnas Narva mnt 9, "Orto" 1. laos.

Koostame mõisate, kõrtside, veskite, talude jm vanade ehitiste RESTAUREERIMIS-PROJEKTE. Uurimis-projekteerimis-kooperatiiv "ARC", Tartu, Kõuni 3, tel 3 36 68, 6 14 52.

Viljandi maakonna TARVASTU KOLHOOS vajab JURISTI. Info tel 4 11 68 või tulla kohale.

Põlva maakonna SAVERNA KOLHOOS võtab tööle staažika ELEKTRIKU. Korter olemas. Teat tel 9 85 18, 9 84 37.

LEISI VALLAVALITSUS otsib Leisi veski endise omaniku JÄRELTULIJAJA (pärijaid). Samas vajatakse ETTEVÕTLIKKU MEEST, kes taastaks jahuveski. Kontaktelefon 7 32 44 või kirjal 203305 Saaremaa, Leisi.

Veel on müügil mõned kasutatud
SOOME PÖLLUTÖÖMASINAD

- kombainid,
- peedikombainid,
- S-piikakad,
- külvikud,
- heinapressid.

Nii sularahas kui arvega.

Telefon 23 32 61.

Aadress: 200103 Tallinn, Vana-Narva mnt 30,
"Agrotarve".

**Tallinna Linnuvabrik
pakub tööd:**

1. Rohujahuveski ja kuivati operaatorile (gaasiküte),
kontakttelefonid 76 15 00 ja 76 16 29 (peale 17).
  2. Seoses uue külmutusjaama valimisega külmutusseadmete operaatorile,
kontakttelefonid 42 05 32, 42 04 61 ja 42 04 10.
  3. Keskurve katla masinistile (gaasiküte),
katlamaja lukksepele,
kontakttelefonid 42 06 31 ja 42 06 74.
  4. Elektrikule-lukksepele,
elektrikule-automaatikule,
kontakttelefonid 42 06 41 ja 42 06 74.
  5. Tapamaja külmutus- ja tehnoloogiliste seadmete insener (või tehnik),
kontakttelefon 42 06 47.
- Läbiraakimistele sõita kohapeale, veski ja kuivati — Kostiveresse, ülejäänud Loole.

**Muhus
taris undiseadust**

No sedakorda jähi "Maaleht" oma undivastaste lektipirnide jutuga küll iljaks. Just mõni päe enne seda olid Linnusse küla ühe taluniku 16 lammast oma aidas sirakil moas, kõrid läbi närit. Ja mis veel ullem, ne põlgingid vist undid oln. Naabrimemm kuuln sõukest koerde klähvimist, et arvan mehed siajatis olevad ning es läin kuulirahhe alla vahtima. Omingu siis leitud. Tohter olla kaks kasukat kokku õmmeln, ne jäen vist inge, sedasi puki all jutt oli.

Ja neid lambud, mis see sui untide (!?) läbi naha ja karvadega seltsis päris ää kadun oo, oo koa juba äbematamitu.

Nõnna et tuleks ikka se eestiaegne seadus jälle üles soenda, et politseil õigus ulkuvad koerad kohe maha lasta. Ja talumehel võiks ikka voli olla oma lambaaidas sehkendavat võerast torutääve soolaga õnnista. Oiatamata.

VALVE, suvitaja

10. augustil tähistavad
**Kõue valla
750. AASTAPÄEVA**
Paunküla, Virla, Pala,
Kõue,
Kirivalla, Alansi, Harmi,
Ardu, Silmsi.
Kõiki, kes tunnevad
end seotud olevat
nende paikadega
ootame kl 12.30
Trilgi parki.
Osamaks 10 rbl.

**Lp Lääne-Virumaa
L. PÄRNA NIM KOLHOOSI**
(endised "Punane Täht",
"Kalev", "Viisaastak")
asutajaliikmed ja nende
seadusjärgsed esimese
ringi pärijad.
Ühlistatud vara
kompenseerimiseks
palume vastavad
avaldused
esitada majandi
kontorisse
aadressil:
202104 Lääne-Virumaa,
Vohnja skj
hiljemalt 15.09.1991.a.

MITMESUGUST

Noor naine (agronoom) otsib tasuvat tööd, võib ka talusse. Kogemused kar-
tulikasvatuse ja kasvuhoonete alal.
200106 "Maaleht", kood 142.

Vahet ehituspalkid püramootoriga
("Vihr 30") kastril vastu. Samas müüa
paadimootor "Veterok 8E". 200106
"Maaleht", kood 141.

Müüa pakendis Jaapani videomakk
"Profex". Tel Rapla 4 66 35.

Ostan mesilaspereid ja mesila inventa-
rit või vahet ehitusmaterjali vastu.
200106 "Maaleht", kood 144.

Vahet töökorras võsalõikaja "Husqvar-
na 244 rx" samaväärse "Husqvarna"
või "Partner" mootorsae vastu. Võib
olla ilma kettide ja plaadita. Tallinn-
Saue, Kuusemetsa 9a. Bristol.

Vahet uus paadimootor "Veterok 8M"
töökorras rootormõeldud või heinakaa-
ruti-vaakuti, a-pildiga kultivaatori vas-
tu. Teat Ellamaa, Kingu talu.

Müün väga kvaliteetset Karjalast pärit
okaspuupalki. Teha konkreetsed pak-
kumised valuutas või OR. "Eesti Eksp-
ress", kood 5189.

Ostan vanu kuld- ja hõbesemeid (ka
münt). 200106 "Maaleht", kood 110.

Müün pakiheina. Toon kohale. Tin tel
49 74 37.

Müüa 15 rbl kuld münt. "Eesti Eksp-
ress", kood 5049.

Vahet tuhaplokiid või palgid heinapres-
si vastu. Harju mk, Ruila, tel 73 84 17.
Rohunurm.

Müüa pakendis külmik "Oka 6M", pul-
diga teler "Elektron 433" ja heas sõi-
dukorras pika kabiniga veoauto GAZ
52 (kast või furgoon) või vahet sõi-
duauto. Tel Tin 45 21 02. Tiit.

Vahet elektripliidi "Elektra 1001" sü-
gavkülmiku vastu. 200106 "Maaleht",
kood 139.

Ostan liivapaberit meetrites. Peale kl
17 tel 55 28 11. Treffner.

Müüa GAZ 51, 4.a mähahobune, van-
ker ja 3 pulli (1,5.a). Samas vaja-
takse talu kahte ehitustööd. Info tel
8 21 19 37 05. Soo.

Taluõuelt Eesti mängudele

"Paljuke see talutöö sportimi-
seks aega jättis: õhtuti, pärast
päevatööd karjamaal või võrk-
palliplatsil ja pühapäeval kind-
lasti mõnel võistlusel. Võistlusi
oli siis piisavalt," ütleb Torma
mees Osvald Aaving. Turjakas
veel nüüdki, kuigi kaheksa-
kümmend üks.

1939 jaanikuu oli erakordselt
kuum. Nädalapäevad enne jaan-
ipäeva peetud II Eesti mängu-
del sai nii mõnigi osavõtja-
pealtvaataja kuumarabanduse.
Jaa, see oli veel see aeg, kui
tippsporti tehti töö kõrvalt ja
pille neelamata. Siis käisid
spordiväljal ka omapäi harjuta-
vad maamehed ja jõudsid talu-
töö kõrvalt isegi Kadrioru staa-
dionile.

Eesti mängude eelseil Tartu-
maa mängudel võitis kettaheite
Torma valla Konnaküla talupi-
daja Osvald Aaving. Sellega oli
pääs Tallinna lunastatud.

"Kettaheide oli mängude esi-
mesel päeval. Hommikul kell
kümme algas kvalifikatsiooni-
võistlus, normiks oli 41 meetrit.
Võistlejaid oli paarikümne rin-

gis. Tallinna mees Lilienthal oli
riietusruumis ennast täis: "Miks
neid maamehi nii palju. Heida-
vad teised oma 35 meetrit ja lä-
hevad, ninad peos, koju..."

Läks küll teistiti.

"Kunagi polnud mul esimene
heide õnnestunud nii hästi, kui
siis — 41.05 ja norm oli plaksti
täis... Ainult Määrts ja Kreek
suutsid sama. Üldse täitis normi
viis meest, teised said edasi tu-
lemusega. Finaali võitis Kreek
— 46.73, mina olin viies —
40.50... Ah hiljem? Hiljem olen
rohkem omaette elanud. Kol-
hoosis olin brigadir, seal õppi-
sin napsi võtma... Diplomid ja
aurahad... ei ole neid enam kõi-
ki, iga valitsus pole neid süü-
tuid asju sallinudki..."

Aga ikkagi on veel neid, kes
mäletavad Konnaküla mehe vä-
gitegusid, sedagi, kuidas ta ket-
ta neljakümne meetri peale nii-
moodi maakamarasse virutas,
et kohtunikud pidid labidaga
kaevama...

TIIT LÄÄNE

**Asutused ja
organisatsioonid.**

**Võtame tellimusi 1992. aastaks
spordiväljakute ning staadioni
RAJAKATTE MATERJALI "Rezdor" (kummiplaat)
hankimiseks, paigaldamiseks ja
"Arex"-tüüpi EPO-POLÜMEERPÖRANDATE
tegemiseks.**

Tellimused esitada
200103 Tallinn, Pärnu mnt 41,
KSÜ "Kalev" Spordibaaside Teenindamise
Valitsus.
Info tel 68 20 51, 44 05 56.

Müüa 8 tm palki (300 rbl/tm) või vahet
uue värviteleri vastu. "Nelli Teataja",
kood 4263.

Keskealine paar (mees ja naine) leia-
vad töö- ja elukoha talus. 203627 Pär-
nu mk, Tihemetsa side, Riitsaare talu.

Müüa okaspuupalki, heina, ahjupotte
ja siga. Tel 6 31 06. V.Koort.

Ostan ahjupotte. Kl 18—20 tel 55 95
22. Lehtla.

Enampakkumisel Narva väikeplokke.
Soovi korral koos ehitusteenusega.
Tel Rapla 5 73 02.

Vahet uus MTZ 82 VAZ 06,07, 09 vastu
või müüa valuuta eest. Samas vahet
uus kahesüsteemne teler "Sadko" sü-
gavkülmiku vastu. Teat Rakvere tel 4
27 09. Maimu.

Ostan 2140 SL tagumised tuled. Helist
õhtuti tel 51 13 47. Nuudi.

Ostan ehituspalki. 200001, pk 3313.

Vananimene (või kaks), kellel puudub
pärija ja kes elab maal kõrvalises ko-
has, saab meeldiva karske eluviisiga
noore perekonna näol endale abilisid
ja seitsilised vanaduspäevadeks. Soo-
vime asuda talu ostmata. Tartu, Küt-
ri 16, kood 266.

49/164/54. Praegu linnas elav toimekas
haritud naine soovib tutvuda viinavea-
ta mehega, kes aitaks kodukoha kor-
rastamisel Lõuna-Eestis. Tartu Posti-
maja. Pass nr 614569.

KOSILASED

Väga üksik noormees 26/173/70, aus,
mitte agressiivne, huumoritaunaga, hu-
vid-hobid, vähe suitsetav, ei joo, lin-
naelust ei hooli, metsandus + autoj.
Tutvuks kena naise-naisega täiesti tõi-
sel eesmärgil. Palun fotot. Tartu, Küt-
ri 16, kood 471.

Toimetuse
aadress
200106 Tallinn,
Toompüüestee 16
Fax 45 29 02

Peatoimetaja
Olev ANTON 45 35 21

Peatoimetaja asetäitja
Agu VEETAMM 45 35 21

Tegevtoimetaja
Harry TAMM 45 28 96

Sekretär
Siiri TISLER 45 29 02

Majandus-
toimetuse

Politiika-
toimetuse

Kodu- ja
kultuuri-
toimetuse

Kunstnik Ulvi KUUSK 45 28 96, fotograaf Väino MERESMAA 45 28 96, keeletoimetaja Male KERM 45 38 61, tehniline toimetaja Guido ILVES 45 28 96, toimetuse juhataja Lea TIPP 45 34 32, korrektorid Saima KORP, Signe SIIM 68 14 44

Toimetaja Kalev TÜRK 45 07 07
vanemkorrespondent Merike PITK 45 07 07
erikorrespondent Tõnu KANN Pärnus
erikorrespondent Rein RAUDVERE Võrus

Toimetaja Raul KILGAS 45 18 77
vanemkorrespondent Agnes JÜRGENS 45 18 77
erikorrespondent Rein RAUDVERE Võrus 2 29 21 (telispäeviti 15—17)

Toimetaja Jaan KRUUSVALL 45 35 18
vanemkorrespondent Riina TAMMSAAR 45 35 18
Annika POLDRE 45 35 18, erikorrespondent Tiit LÄÄNE Jõgeval 4 77 24

EKP Keskkomitee Kirjastus Tallinn, Pärnu mnt. 67-A

Kuulutuste kontor
Toompüüestee 16
tööpäeviti kl 10—16
telefon 45 17 19
Praaakeksamplaride korral
pöörduda kirjastuse
tehnilise kontrolli osakonna
poole tel 68 14 11
"Maaleht" hind 55 kop
Tiraaž 169 200
Indeks 69 784

Tellimise nr. 3147